

**Vlada Crne Gore
Ministarstvo unutrašnjih poslova**

**ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ
O REALIZACIJI STRATEGIJE ZA TRAJNA RJEŠENJA PITANJA KOJA SE TIČU
RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI, SA POSEBNIM
OSVRTOM NA PODRUČJE KONIKA ZA 2017-2019. GODINU**

mart 2020. godine

SADRŽAJ

I UVODNI REZIME.....	4
II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA I PRATEĆIH INDIKATORA UČINKA S POSEBNIM OSVRTOM NA PODRUČJE KAMP KONIK I i II.....	5
1. LOKALNA INTEGRACIJA.....	5
1) Regulisanje pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica.....	5
2) Pristup pravima.....	10
3) Aktivnosti za trajno rješenje stambenih problema s posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II.....	17
4) Jačanje modela bezbjednosti i unapređenja poštovanja zakonodavnih okvira.....	21
5) Besplatna pravna pomoć.....	23
2. DOBROVOLJNI POVRATAK.....	23
III TABELA.....	24
IV NALAZI EVALUACIJE.....	46
1. Lokalna integracija.....	46
2. Dobrovoljni povratak.....	50
V OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA.....	50
VI PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA.....	51

SKRAĆENICE

MUP	-	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MRSS	-	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
MORT	-	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MZ	-	Ministarstvo zdravlja
FZ	-	Fond zdravstva
UZZI	-	Uprava za zbrinjavanje izbjeglica
UP	-	Uprava policije
ZZZCG	-	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
IJZ	-	Institut za javno zdravlje
CKCG	-	Crveni krst Crne Gore
OEBS	-	Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju
UNHCR	-	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
RL	-	Raseljena lica
IRL	-	Interno raseljena lica
RAE	-	Romi, Aškalije i Egipćani
BH	-	Bosna i Hercegovina
RHP	-	Regionalni program stambenog zbrinjavanja
NVO	-	Nevladina organizacija
CEB	-	Razvojna banka Savjeta Evrope
SLCG	-	Službeni list Crne Gore
APZ	-	Aktivna politika zapošljavanja

I UVODNI REZIME

Programom rada Vlade za I kvartal 2020. godine, predviđeno je usvajanje Završnog izvještaja o realizaciji Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori s posebnim osvrtom na područje Konika 2017-2019. godinu (u daljem tekstu: Strategija). Organ zadužen za podnošenje navedenog završnog izvještaja je Ministarstvo unutrašnjih poslova sa ostalim državnim organima koji imaju predstavnike u Međuresorskoj radnoj grupi za praćenje implementacije Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori s posebnim osvrtom na područje Konika 2017-2019. godinu.

Vlada Crne Gore je u ranijem periodu donijela Strategiju za 2011-2015. godinu, za trajno rješavanje pitanja RL/IRL. Određeni broj mjera predviđenih tom Strategijom nije bio realizovan u ostavljenim rokovima, zbog čega je prepoznata potreba za nastavkom aktivnosti na trajnom rješavanju pitanja RL/IRL i iz tog razloga Vlada je donijela Strategiju, koja predstavlja kontinuitet sa prethodnom Strategijom.

Cilj Strategije, kao i prethodne bio je rješavanje pitanja RL i IRL na trajan i održiv način, u saradnji sa međunarodnom zajednicom i u skladu sa međunarodnim standardima i principima.

U skladu sa ličnim izborom RL i IRL, Strategija definiše dva moguća rješenja ovog problema:

1. lokalna integracija
2. dobrovoljni povratak

Lokalna integracija sadržajno obuhvata:

- donošenje neophodnih pravnih propisa,
- rješavanje pravnog statusa,
- obezbjeđenje pristupa pravima na: socijalnu i dječiju zaštitu, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje i smještaj.

Dobrovoljni povratak, kao podcilj podrazumijeva - princip dobrovoljnosti povratka.

U cilju postizanja ciljeva definisanih Strategijom, donošeni su godišnji akcioni planovi. Realizaciju mjera predviđenih Strategijom pratilo je međuresorsko radno tijelo.

Rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica predstavlja i dio predpristupnih pregovora između Crne Gore i Evropske unije, u okviru Poglavlja 23 - „Pravosuđe i temeljna prava”.

Izvještaji o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji takođe prepoznaju značajan napredak postignut o ovoj oblasti i preporučuju da se osigura pomoć licima koja su aplicirala za status stranca s nekompletnom dokumentacijom, kao i da interno raseljena lica imaju pun pristup pravima u Crnoj Gori.

Cilj ovog izvještaja je procjena učinka u implementaciji mjera propisanih Strategijom, kao i davanje preporuka za dalje aktivnosti koje je neophodno preduzeti.

Dokumentovanjem nivoa implementacije mjera kreira se osnov za buduće aktivnosti koje je neophodno dalje sprovoditi u ovoj oblasti.

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA I PRATEĆIH INDIKATORA UČINKA S POSEBNIM OSVRTOM NA PODRUČJE KAMP KONIK I i II

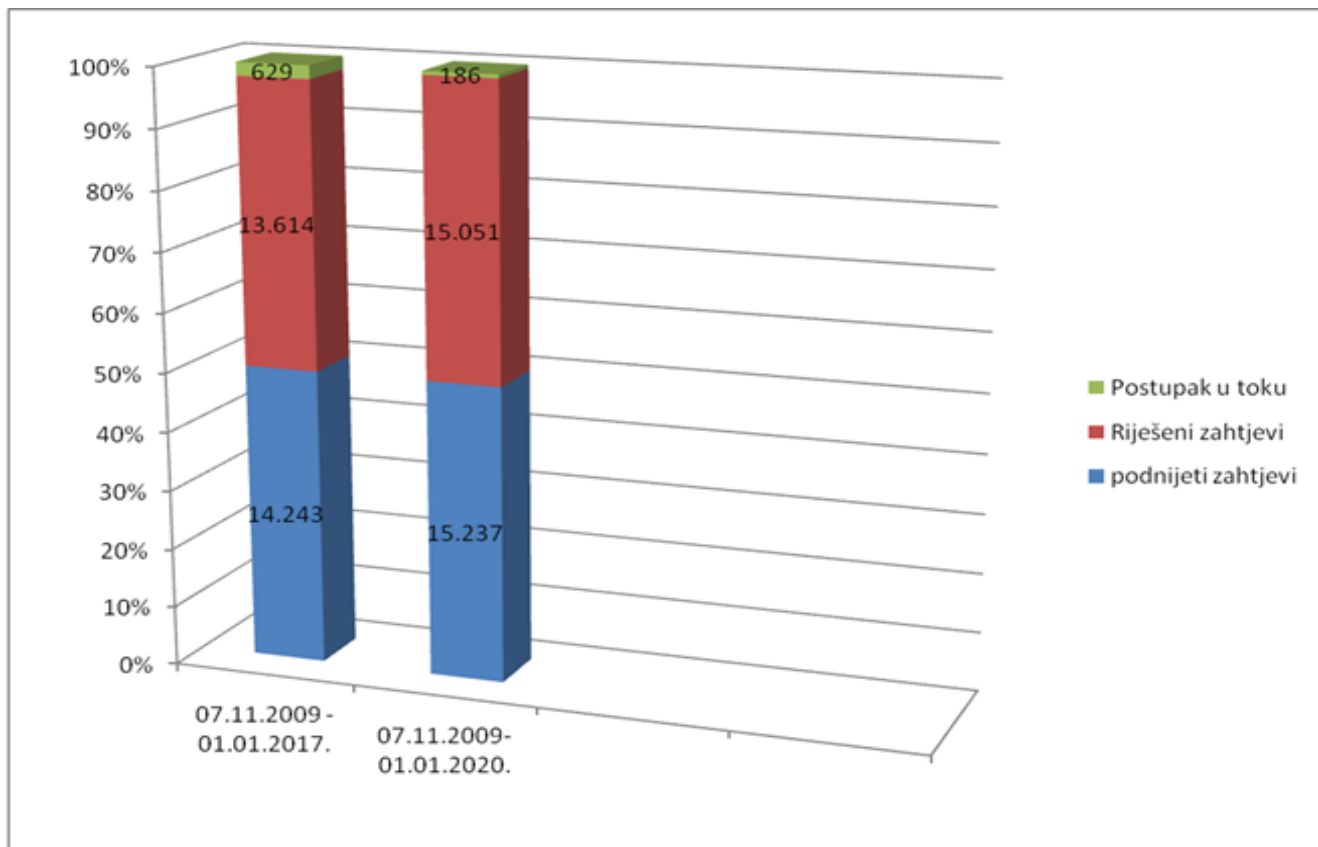
1. LOKALNA INTEGRACIJA

Kada je u pitanju lokalna integracija raseljenih, predviđene su aktivnosti na planu regulisanja pravnog statusa, pristupa pravima na: socijalnu i dječiju zaštitu, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje, zapošljavanje i stanovanje.

1) Regulisanje pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica

Kada je u pitanju regulisanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica (odobravanje stalnog i privremenog boravka do tri godine), **posebno treba istaći da je u prethodnom periodu napravljen izuzetan rezultat**, u smislu da je 01.01.2017. godine, u radu bilo ukupno 629 zahtjeva, dok ih je na dan 01.01.2020. godine, bilo ukupno u radu 186 zahtjeva, posebno ako se ima u vidu da se radilo o licima koja nijesu imala kompletnu i urednu dokumentaciju prilikom podnošenja zahtjeva.

Treba napomenuti da su od 07.11.2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 01.01.2020. godine, raseljena lica i interno raseljena lica podnijela ukupno 15.237 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. **Od ovog broja riješeno je 15.051 zahtjeva, dok je po 186 zahtjeva postupak u toku, odnosno oko 1.2% ovih zahtjeva je i dalje u radu.**

Tabelarni prikaz regulisanja pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica za period od tri godine, odnosno 01.01.2017. – 01.01.2020. godine
Razvrstano po kategorijama ova statistika izgleda na sljedeći način:

- **Interno raseljena lica**

U izvještajnom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 8580 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 8517 zahtjeva, dok je po 63 zahtjeva postupak u toku. Od 8517 riješenih predmeta, za 7353 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 244 zahtjeva je odbijeno, dok je 920 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

- **Raseljena lica**

U izvještajnom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 4.736 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4732 zahtjeva, dok je po 4 zahtjeva postupak u toku. Od 4732 riješenih predmeta, za 4350 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 22 zahtjeva je odbijeno, dok je 360 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

- **Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica**

U izvještajnom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.542 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 1.437 zahtjeva, dok je po 105 zahtjeva postupak u toku. Od 1.437 riješenih predmeta, za 445 lica zahtjev je usvojen i odobren im je privremeni boravak, 17 zahtjeva su odbijena, dok je 975 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

- **Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica**

U izvještajnom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 320 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 315 zahtjeva, dok je po 5 zahtjeva postupak u toku. Od 315 riješenih predmeta, za 171 lice zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 3 zahtjeva je odbijeno, dok je 141 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

- **Član 220 novog Zakona o strancima**

Shodno članu 220 novog Zakona o strancima raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 59 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 49 dok je po 10 zahtjeva postupak u toku. Od 49 riješenih predmeta, za 47 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, dok su 2 predmeta odbačena (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

- **Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova**

Takođe, u cilju uspostavljanja mehanizama saradnje u rješavanju statusnih pitanja interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre (rođenih, vjenčanih i umrlih) i registar državljana Republike Kosova, 2013. godine potpisan je **Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova o naknadnom upisu interno raseljenih lica** sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.

U skladu sa ovim dokumentom, kombinovani mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore, MUP-a-Agencije za civilnu registraciju Kosova, UNHCR i NVO "Pravni centar" od sredine 2014. godine, pa na dalje, intezivno pružaju pravnu i praktičnu pomoć IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori. Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, **organizovane su 22 posjete mobilnog tima MUP-a Kosova Crnoj Gori**, tokom kojih je tretirano oko 1.380 lica. Ovaj broj lica je podijeljen u tri kategorije, i to:

- završeni zahtjevi - lica kojima je uručena putna isprava Kosova – 1.221
- prestali slučajevi – lica koja su u radu – 39
- odloženi parkirani slučajevi – umrla i lica koja su odselila – 120

Napominjemo da su sve ove procedure za interno raseljena lica besplatne, budući da su nadležni organi Republike Kosovo sva dokumenta, izuzev pasoša, izdali bez naplate takse i drugih troškova, a troškovi izdavanja pasoša za sva lica su pokriveni od strane UNHCR-a.

- **Pristup državljanstvu Crne Gore i rješavanje zahtjeva za crnogorsko državljanstvo**

Na osnovu odluke Ministarstva unutrašnjih poslova, od početka primjene Zakona o crnogorskom državljanstvu (od 01. 01. 2008. godine do 01. 01. 2018. godine), ukupno 1.065 raseljenih lica sa prostora bivše SFRJ dobilo je državljanstvo Crne Gore. U radu više nema predmeta raseljenih lica sa prostora bivše SFRJ koji su imali prijavljen status raseljenog lica u Crnoj Gori.

- **Mjere za prevazilaženje identifikovanih prepreka za RL i IRL u sticanju pravnog statusa stranca sa stalnim boravkom**
 - Pomoć raseljenim i interno raseljenim licima u pribavljanju potrebne dokumentacije

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) Predstavništvo u Crnoj Gori, potpisali su 06. III 2014. godine, Memorandum o saradnji i utvrdili set mjera koje treba preduzeti kako bi se pružila pomoć RL i IRL, koji žive u Crnoj Gori da podnesu zahtjev za rješavanje svog statusa.

Memorandumom je formiran i Operativni tim koji je stalno pratio stanje i preduzimao odgovarajuće mjere.

Mobilni biometrijski timovi MUP-a Kosovo i MUP-a Crne Gore, uz svestranu podršku UNHCR-a, OEBS-a i NVO "Pravni centar", intenzivno su radili na podršci i pomoći raseljenim i interno raseljenim licima u Crnoj Gori. Timovi su vršili intervjue i verifikacije i zapimali zahtjeve za izdavanje osnovnih dokumenata sa Kosova, donosili i uručivali im urađena dokumenta, a službenici MUP-a Crne Gore su istovremeno zapimali zahtjeve za regulisanje pravnog statusa ove kategorije lica u Crnoj Gori.

Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, u periodu 2017/2019. godine, realizovane su 22 posjete mobilnog tima MUP-a Kosova, Crnoj Gori i pružena pomoć za 1.380 lica da dobiju dokumenta Kosova, uključujući pasoš Kosova. Za 1221 lice završen je proces za dobijanje pasoša Republike Kosova, pa se i ti slučajevi smatraju završenim. Od preostalih slučajeva 39 su lica koja su u radu a 120 odloženi parkirani slučajevi (umrla i lica koja su odselila). Broj lica koja su u radu stalno varira jer se u kontinuitetu prepoznaje potreba dodavanja na spisak lica koja nijesu u mogućnosti da na neki drugi način riješe problem neposjedovanja ličnih dokumenata Republike Kosovo.

- Upis u registar rođenih i registar državljana Kosova

Sa ciljem uspostavljanja mehanizama saradnje u rješavanju statusnih pitanja IRL sa Kosova koja borave ili su rođena u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre (rođenih, vjenčanih i umrlih) i registar državljana Republike Kosovo, 2013. godine potpisan je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.

- Intenziviranje naknadnog upisa u matični registar rođenih kroz upravni ili sudski postupak i procedure za privilegovani pristup statusu stranaca za novorođenčad i lica koja prelaze iz privremenog u stalni boravak

Kako je registracija rođenja zvanična registracija rođenja djeteta od strane države putem administrativnog procesa i predstavlja trajan i zvaničan zapis o postojanju djeteta i osnov za realizaciju svih dječijih prava i praktičnih potreba, to je Crna Gora ovo pravo garantovala svakom djetetu implemenacijom ključnih međunarodnih dokumenata i nacionalnih propisa koji se odnose na zaštitu djece.

Jedna od prioriternih oblasti koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, a tiču se prava sve djece rođene u Crnoj Gori, je pravo univerzalne registracije prijave rođenja. Ovo se odnosi na svu djecu bez izuzetka, kako djecu napuštenu od majki, tako i djecu rođenu u zdravstvenoj ustanovi ili van zdravstvene ustanove. Ovim pravom su obuhvaćena i raseljena i interno raseljena lica.

U skladu sa tim, a shodno odredbama Zakona o matičnim registrima rođenje djeteta u porodilištu ili drugoj zdravstvenoj ustanovi, obavezna je da prijavi zdravstvena ustanova, bez izuzetka.

Naknadni upis rođenja djeteta, rođenog van zdravstvene ustanove, vrši se ukoliko protekne rok od 30 dana od dana kad je dijete rođeno a nije upisano u registar rođenih, nakon sprovedenog upravnog postupka utvrđivanja činjenica u vezi rođenja. Ukoliko se u sprovedenom upravnom postupku utvrdi da nema osnova za upis donosi se rješenje o odbijanju prijave za upis.

Crna Gora je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, koji je stupio na snagu 02.05.2015. godine, obezbijedila punu pravnu sigurnost za utvrđivanje vremena i mjesta rođenja djeteta kroz pokretanje vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Vanparnični postupak pokreće se predlogom lica koje nije upisano u matični registar rođenih ili predlogom svakog lica koje ima neposredni pravni interes, odnosno organa starateljstva.

Nadležni sud dostavlja pravosnažno rješenje o vremenu i mjestu rođenja Ministarstvu unutrašnjih poslova - nadležnoj područnoj jedinici ili filijali za građanska stanja i lične isprave, u roku od 8 dana od dana pravosnažnosti, radi upisa činjenice rođenja u matični registar rođenih. Donošenjem ovog zakona riješen je određeni broj složenih slučajeva za koje nije bilo dovoljno dokaza da se pozitivno okončaju u upravnom postupku.

Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa udruženjem "Roditelji", prepoznatim u crnogorskoj javnosti po brizi o pravima roditelja i djece, realizovalo je projekat "Izrada i distribucija brošura prijave novorođenčeta u 4 koraka", koji u velikoj mjeri doprinosi informisanosti građana, prvenstveno novih roditelja, o proceduri upisa djece u knjige rođenih i drugim pravima koja stiču rođenjem. Ovo je jedna od važnih stimulativnih mjera kako populacione politike, tako i podsticajnih mjera na majke da djecu rađaju u zdravstvenim ustanovama. Ovaj projekat podržao je i UHNCR koji je obezbijedio sredstva za prevod brošure na albanski i romski jezik, a potom i za štampanje.

Napuštena djeca zaštićena su odredbama Porodičnog zakona, koji se primjenjuje i na roditelja koji zloupotrebljava roditeljska prava ili grubo zanemaruje roditeljske dužnosti.

Takođe, organ državne uprave nadležan za poslove socijalnog staranja, preduzima radnje iz svoje nadležnosti u cilju prevencije napuštanja, upisa napuštene djece u registre rođenih i institucionalizacije ove djece.

- Saradnja sa zemljama porijekla

Sa ciljem uspostavljanja mehanizama saradnje u rješavanju statusnih pitanja interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre (rođenih, vjenčanih i umrlih) i registar državljana Republike Kosova, 2013. godine potpisan je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike

Kosova o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.

U skladu sa ovim dokumentom, kombinovani mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore, MUP-a Kosova, Agencije za civilnu registraciju Kosova, UNHCR-a i NVO "Pravni centar", intenzivno su pružali pravnu i praktičnu pomoć IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori. Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, organizovane su 22 posjete mobilnog tima MUP-a Kosova Crnoj Gori, tokom kojih je tretirano oko 1.380 lica. Ovaj broj lica je podijeljen u tri kategorije, i to:

I. završeni zahtjevi - lica kojima je uručena putna isprava Kosova – 1.221

II. preostali slučajevi – lica koja su u radu – 39 (*)

III. odloženi parkirani slučajevi – umrla i lica koja su odselila – 120

*Broj lica koja su u radu stalno varira jer se u kontinuitetu prepoznaje potreba dodavanja na spisak lica koja nijesu u mogućnosti da na neki drugi način riješe problem neposjedovanja ličnih dokumenata Republike Kosovo.

Procedure za interno raseljena lica su besplatne, budući da su nadležni organi Republike Kosovo sva dokumenta, izuzev pasoša, izdali bez naplate takse i drugih troškova, a troškovi izdavanja pasoša za sva lica su pokriveni od strane UNHCR-a. Statistički podaci vezani za aktivnosti tima Kosova, pojedinačno za 2019. godinu, razvrstano po polu:

ZAVRŠENI SLUČAJEVI: ukupno 36 (20 M i 16 Ž)

SLUČAJEVI U RADU: ukupno 15 (9 M, 6 Ž) – registrovani na Kosovu, dobili ekstrakte, čekaju pasoše

PARKIRANI: ukupno 2 (2 Ž)

NEZAVRŠENI: ukupno 38 (10 M, 28 Ž)

- Otklanjanje razlika u raseljeničkim legitimacijama

Tokom postupka promjene pravnog statusa IRL sa Kosova utvrđeno je da kod određenog broja lica postoje razlike u podacima unijetim u legitimacijama IRL, izdatim od strane Uprave za zbrinjavanje izbjeglica, u odnosu na dokumenta pribavljena u zemlji porijekla. To se posebno odnosi na RAE populaciju, kao i na lica koja su u Crnu Goru došla 1991. godine iz Republike Albanije. Što se tiče RAE populacije razlike se odnose na datum rođenja, ime, prezime ili ime roditelja, dok se kod lica iz Republike Albanije uglavnom radi o imenu i prezimenu. Više razloga je dovelo do ovog stanja, jer je registracija ovih lica, nakon dolaska u Crnu Goru, vršena na osnovu njihovih usmenih izjava. Neka lica nijesu znala tačan datum rođenja, kod nekih lica je razlika nastala zbog različitog pisanja imena na romskom ili albanskom jeziku u odnosu na crnogorski jezik, neka prezimena su pogrešno unijeta u raseljeničke legitimacije kao rezultat vanbračnih zajednica lica koja su registrovana, dok su neka lica izjavila da su bila primorana da koriste druga imena tokom boravka u zemlji porijekla.

Kako bi se otklonili uočeni nedostaci Ministarstvo rada i socijalnog staranja (MRSS), 2016.-te, formiralo je mješovitu komisiju, sačinjenu od strane predstavnika MUP-a, MRSS-a i UNHCR-a, kako bi analizirala pojedinačne predmete i davala preporuke za izmjenu podataka.

U 2017. godini je obrađeno 45 zahtjeva, a 2018. godini, 18 zahtjeva.

Shodno preuzetim nadležnostima, Ministarstvo unutrašnjih poslova tokom 2019. godine, po službenoj dužnosti vršilo je neophodno otklanjanje razlika u raseljeničkim legitimacijama lica sa Kosova u odnosu na dokumenta zemlje porijekla.

- Praćenje procesa promjene pravnog statusa i otklanjanje identifikovanih prepreka

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) Predstavništvo u Crnoj Gori, su tokom novembra 2017.godine, izvršili verifikaciju svih lica koja su imala poteškoće sa ličnom dokumentacijom. Ukupno se obišlo oko 2.000 lica, i to: RL i IRL koja su u postupku rješavanja statusa, lica kojima je odobren privremeni boravak do tri godine, djeca i lica koja nemaju riješen status, a članovi su porodice lica koja imaju riješen stalni ili privremeni boravak do tri godine po osnovu IRL statusa (nijesu interno raseljena lica), i lica sa Javnog poziva iz 2014. godine koja nijesu imala dokumenta.

2) Pristup pravima

- **Socijalna i dječija zaštita**

U cilju obezbjeđivanja efikasnog pristupa sistemu socijalne i dječije zaštite članom 11 Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, omogućeno je RL/IRL koja su stekla status stranca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom u Crnoj Gori, ostvarivanje prava na osnovna materijalna davanja i usluge socijalne i dječije zaštite.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je donošenjem Pravilnika o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječije zaštite, omogućilo ovim licima ostvarivanje prava na osnovna materijalna davanja iz oblasti socijalne i dječije zaštite, i to: materijalno obezbjeđenje, lična invalidnina, dodatak za njegu i pomoć, zdravstvena zaštita, troškovi sahrane i jednokratna novčana pomoć.

- Pristup pravima

Tokom 2017. godine, 130 porodica, kao i 38 porodica/133 lica primalo je ekvivalent MOP-a (materijalno obezbjeđenje porodice), preko Ministarstva rada i socijalnog staranja. Tokom 2017.godine kroz projekat UNHCR-a i Crvenog krsta Crne Gore, 796 osoba je dobilo psiho-socijalnu pomoć, a za 161 lice (42 porodice), obezbijedjen je ekvivalent MOP-a kroz projekat UNHCRa i Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Uprava za zbrinjavanje izbjeglica tokom 2017.godine je na ime jednokratnih novčanih pomoći za RL/IRL isplatila 218 pomoći u ukupnom iznosu od 12.820 eura.

Takođe je pružana psiho-socijalna pomoć koja je obuhvatala rad sa socijalno ugroženim porodicama, organizovanje edukativnih radionica za djecu i mlade, žene u kampu Konik, kao i obezbijedjenog boravka djece iz Kampa Konik u Domu solidarnosti u Sutomoru. Od ukupnog broja korisnika svih navedenih oblika pomoći 65% njih su Romi /Egipćani sa Kosova u Crnoj Gori.

U Domu za stara lica „Grabovac“ u Risnu boravila su 4 lica i to 3 raseljena lica i 1 interno raseljeno lice, a u JU Zavodu „Komanski most“ 1 lice.

U 2018. godini, pravo na materijalno obezbeđenje porodice ostvarilo je 90 porodica, kao i 18 porodica sa ukupno 45 lica koja se finansiraju od strane UNHCR-a, preko Ministarstva rada i socijalnog staranja.

U 2018. godini, Uprava za zbrinjavanje izbjeglica je isplatila 130 novčanih pomoći u ukupnom iznosu od 10.980 eura.

U Domu za stara lica „Grabovac“ u Risnu boravila su 3 lica i to 2 raseljena lica i 1 interno raseljeno lice, a u JU Zavodu „Komanski most“ 1 lice.

U novoizgrađenom Domu za stare u Pljevljima smještena su 34 korisnika.

Korisnici	2017	2018	2019
MOP	168 porodica	108 porodica	
“Grabovac”	4 lica	3 lica	
“Komanski most”	1 lice	1 lice	3 lica
“Dom za stare”Pljevlja		34 lica	15 lica

Zahtjevi za ostvarivanje materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite za RL/IRL u 2019. godinu su obrađivani putem Informacionog sistema socijalnog staranja “Socijalni karton”, kao i za državljane Crne Gore i nije moguće utvrditi broj korisnika.

- Humanitarna pomoć

Crveni krst je za 65 porodica sa 322 člana obezbijedio hranu, higijenske pakete i polovnu garderobu, a redovno su se obilazila 492 lica.

Takođe je od strane Crvenog krsta obezbijeđeno za 46 porodica sa 230 lica jednokratna novčana pomoć. U okviru distribucije humanitarne pomoći, Crveni krst Crne Gore iz sopstvenih zaliha dijelio je higijenske pakete, pakete u hrani, opremi za domaćinstvo, polovnu garderobu, i dr. Za 345 porodica smještenih u kampovima na Koniku podijeljeno je 1,200 kg urmi koje su donacija Ambasade Ujedinjenih Arapskih Emirata, donacija Caritasa Barske Nadbiskupije 20 paketa hrane, dok su za 73 najugroženije porodice, osim sljedovanja u redovnim distribucijama, dijeljeni i paketi sredstava za higijenu

U okviru projekta sa Unicef-om, opštinske organizacije Crvenog krsta Bijelog Polja, Pljevalja, Berana, Nikšića, Tivta, Cetinja i Bara, organizovale su informativne radionice na temu ostvarivanja socijalnih prava i usluga za pripadnike domicilne i raseljeničke RE populacije. Organizovane su kampanje za prevenciju nasilja u porodici i vršnjačkog nasilja kao i prevenciju maloljetničkih i prisilnih brakova u RE zajednicama.

Tokom 2017.godine kroz projekat UNHCR a i Crvenog krsta Crne Gore, 105 osoba je dobilo lijekove i ne-prehrambene artikle, a 265 osoba je dobilo jednokratnu finansijsku pomoć.

- **Obrazovanje**

Izmjenama i dopunama postojećih, kao i izradom novih zakona iz oblasti obrazovanja, Crna Gora je omogućila pristup ovim licima svim nivoima obrazovanja. Prepreke pristupu sistema obrazovanja uklonjene su usvajanjem između ostalog i Zakona o visokom obrazovanju i Izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju.

- Predškolsko obrazovanje

Kada je u pitanju predškolsko obrazovanje, evidentiran je porast broja djece.

Produženo je trajanje pripremnihi vrtića sa 15 na 30 dana. Tokom 2017 u pripremne vrtiće upisano je 111 djece. U saradnji sa Zavodom za školstvo, sprovedena je obuka kadra koji radi sa ovom djecom, da bi uspjeli da odgovore na njihove potrebe. Prve teme obuke bile su: Rani razvoj učenja, Važnost predškolskog obrazovanja i podrška inkluziji. Obučena su 22 vaspitača. U vrtićima je na početku školske godine upisano 190 djece.

U 2018.godini na Koniku otvorene su dječije igraonice za 90 djece predškolskog uzrasta koje su realizovane pet puta sedmično, kao i Muzičke radionice za predškolce i školarce na Koniku, u Beranama i Nikšiću.

Igraonice su organizovane za dvije grupe djece, stariju (5 - 6) i mlađu (2,5 - 4 godine). Časovi su organizovani od strane profesionalnih vaspitača i romskih asistenata, u okviru kojih djeca imaju priliku da steknu osnovna znanja, koje svako dijete predškolskog uzrasta treba da posjeduje, prevaziđu jezičku barijeru, socijalizuju se i usvoje životno korisne navike. Djeci je svakog radnog dana obezbijeđen i doručak, kroz projekat Italijanskog Crvenog krsta. Sa roditeljima ove djece, po potrebi su organizovani sastanci u cilju informisanja istih o napretku njihove djece, ali i problemima sa kojima se suočavaju u procesu savladavanja dnevnih vještina.

Tokom 2019.godine, organizovani su pripremni vrtići za 50-oro djece RAE populacije. U javne predškolske ustanove upisano je 208-oro djece.

Izradjena je i štampana brošura za upis u I razred na službenom, romskom i albanskom jeziku.

Predškolsko obrazovanje	2017-2019
Pripremni vrtići-radionice	251
Vrtići	398

○ Osnovno obrazovanje

U školskoj 2017/18. godini, upisana su 63 prvaka RAE populacije iz kampova I i II Konik, a osnovnu školu je pohađalo 400 učenika. Pružana je podrška obrazovanju u cilju desegregacije djece romske populacije, i to u sedam podgoričkih osnovnih škola: OŠ "Marko Miljanov", OŠ "21. maj", OŠ "Savo Pejanović", OŠ "Vladimir Nazor", OŠ „Oktoih“ i OŠ "Vuk Karadžić", u OŠ »Božidar Vuković Podgoričanin«, nastavu je pohađalo 260 učenika/ca od I do IX razreda. Zatvoreno je područno odjeljenje JU OŠ "Božidar Vuković Podgoričanin" na Kampu Konik. Svakog dana iz kampova na Koniku se prevozilo 370 učenika/ca, kombi vozilima do gradskih škola.

U školskoj 2018/19. godini, upisano 62 djece u prvi razred, ostale razrede redovno pohađa 372 djece u 7 gradskih škola.

Angažovano je 35 nastavnika mentora, za 130 učenika VIII i IX razred osnovne škole.

Izrađena je brošura za upis u prvi razred na crnogorskom, romskom i albanskom jeziku.

Obezbijeđeni su besplatni udžbenici za sve učenike.

○ Srednje i visoko obrazovanje

U svrhu povećanja broja učenika u srednjim školama vrši se anketiranje učenika IX razreda osnovne škole. U tom smislu održavane su promotivne aktivnosti u Podgorici, Nikšiću, Baru, Beranama i Budvi pod motom "Svi u škole" i "Stručno je ključno" gdje je promovisano srednje obrazovanje i benefiti od obrazovanja.

Srednju školu tokom 2017.godine, pohađala su 142 učenika.

Ministarstvo prosvjete inicira svake godine da učenicima RAE populacije koji su korisnici MOP-a bude omogućeno besplatno polaganje. Neki od razreda srednje škole uspješno je završilo 105 učenika, a završni razred uspješno je završilo 19 učenika.

Na osnovu konkursa koji objavljuje Ministarstvo prosvjete svi redovni učenici srednje škole koji su pripadnici RE populacije iz budžeta dobijaju stipendiju u iznosu od 60 eura.

Organizovani su mentorski programi u srednjoj školi.

Takođe, tokom 2017.godine, implementiran je projekat "Podrška punom procesu socijalne inkluzije", čiji opšti cilj je da se kroz usluge socijalnog staranja i kroz sistem obrazovanja omogući uključivanje ranjivih, socijalno isključenih grupa.

Za školsku 2018/2019 godinu, angažovano je 37 nastavnika mentora, a u program je bilo uključeno 108 učenika. Za školsku 2019/2020. godinu, angažovana su 44 nastavnika mentora za 120 učenika i učenica srednjih škola.

Ministarstvo prosvjete obezbjeđivalo je finansijska sredstva za kontinuirani prevoz đaka. Sprovodile su se aktivnosti dopunske nastave za učenike RE populacije u svim školama.

U Podgorici, Beranama i Nikšiću formirani su timovi za prevenciju ranog napuštanja školovanja. Timovi se sastaju svakog mjeseca.

Izrađen je i poslat školama na upotrebu Protokol o ranom napuštanju školovanja, koji definiše korake i mjere koje treba primijeniti za djecu koja su u riziku od napuštanja školovanja. Kod Inspekcije za prosvjetu i sport procesuirano je 27 učenika, zbog neredovnog pohađanja nastave. Urađeno je i prezentovano istraživanje o efektima primjene ovog protokola.

Procesuirana su 2 slučaja kod Prosvjetne inspekcije.

U srednjim školama stipendiju je dobilo njih 131 (svi koji su aplicirali).

Nastavnika mentora je 27, a u mentorski program uključena su 104 učenika, takođe se realizuju tutorski časovi za 15 učenika, dok je nastavnika tutora 11.

U 2019. godini, na fakultete u Crnoj Gori je upisano 27 studenata (svi koji su bili zainteresovani).

U saradnji sa UNICEF-om se realizuje program koji ima za cilj da unaprijedi MEIS aplikaciju i prateće procedure na nivou škole u cilju ranog prepoznavanja rizika od napuštanja škole, kako osnovne tako i srednje. Izrađeni su indikatori rizika, parametri evidencija, kriterijumi za upozorenje, kao i planiranje mjera koje treba preduzeti.

Centar za stručno obrazovanje je pripremio, a Savjet za obrazovanje usvojio, program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije saradnika/ca u socijalnoj inkluziji RAE u oblasti obrazovanja. Završene su aktivnosti na upodobljavanju akata.

Uveden je u sistem obrazovanja, saradnik u socijalnoj inkluziji RAE populacije.

- Podrška djeci koja pohađaju gradske škole-humanitarna pomoć

U 2017. godini Crveni krst Crne Gore je organizovao veliku podjelu školskog pribora i higijene za svu djecu iz kampova Konik I i II, dok su prvaci i petaci dobili i đačke torbe. Podijeljeno je 416 setova školskog pribora i 473 kompleta higijene dok je 88 djece predškolskog uzrasta primilo higijenske setove.

Pomenutoj djeci su, u susret novogodišnjim praznicima, dijeljeni i od strane Rotary kluba paketići, kao i djeci koja pohađaju "otvorene dječije igraonice".

Osim toga, jedan RAE asistent je svakog radnog dana, pratio redovnost učenika 1, 2, 3, 4, 5. i 6. razreda OŠ "B.V. Podgoričanin", vodio evidenciju o odsustvima, kontaktirao roditelje i komunicirao na relaciji roditelj - škola. Pored navedenog, asistent je imao obavezu i da roditeljima dostavlja pisani poziv škole, ukoliko se primijeti da djeca neredovno pohađaju nastavu ili uopšte ne dolaze u školu. Takvi slučajevi su se kasnije prosljeđivali Prosvjetnoj inspekciji. U cilju olakšavanja pomenute procedure, Ministarstvo obrazovanja je u saradnji sa Zavodom za školstvo, Crvenim krstom Crne Gore, školama, nevladinim organizacijama, Prosvjetnom inspekcijom i mnogim drugim partnerima kreiralo i Protokol o postupanju u slučaju odustajanja djece od redovnog školovanja.

Radionice Kluba mladih su organizovane za 70 RE dječaka i djevojčica, uzrasta od 13 do 21 godinu, u Podgorici, Beranama i Nikšiću. Koordinator Kluba mladih u saradnji sa volonterima Crvenog krsta i Američkog ugla, organizovao je nekoliko posjeta bioskopu i kulturnim znamenitostima Crne Gore, koje su i medijski praćene. Na radionicama mladi uče kako da funkcionišu u grupi, kako da savladaju osnove rada na računaru, nauče engleski i njemački jezik; uče više o diskriminaciji i njihovim pravima, promociji zdravih stilova života itd. Mladi su takođe

učestvovali i u Maratonu, a pored redovnih sportsko-rekreativnih aktivnosti, pridružili su se i akciji čišćenja Kampa Konik, koja je organizovana povodom obilježavanja Dana Roma.

U okviru projekta sa Evropskom komisijom, Opštinska organizacija Crvenog krsta Nikšić, je od oktobra do januara 2018. godine, za 20 odraslih pripadnika/ca RE populacije, organizovala časove funkcionalnog opismenjavanja. Žene i muškarci iz opštine Nikšić, koji su stariji od 18 godina, a nijesu pismeni, imali su priliku da uz pomoć nastavnika savladaju elementarnu jezičku i matematičku pismenost. Ova grupa odraslih, nakon završene obuke, dobila je priliku da preko dijela aktivnosti kojim koordinira NVO Help, nastavi sa obukom za zanatske djelatnosti ili dobije alatke neophodne za započinjanje samostalnih poslova.

U organizaciji Crvenog Krsta Crne Gore organizovani su jednodnevni izleti Romkinja, redovnih članica radionica Porodičnog centra, do Kotora, Sutomora i Kolašina. Takođe uz podršku Crvenog Krsta organizovan je završni ispit za mlade koji su prethodno prošli obuku vanrednog opismenjavanja u januaru. Od 13 prijavljenih, 8 je položilo finalne ispite i završilo jedan razred osnovne škole.

Mladi članovi Kluba mladih sa područja Konika, u okviru dramske sekcije KIC-a „Budo Tomović“, redovno su pohađali časove glume i pripremali se za javni nastup u okviru prve romske predstave, pod nazivom „Kaška“, koju su podržali KIC »Budo Tomović«, Crveni krst Crne Gore i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Povodom Dana Roma, mladi iz Nikšića, organizovali su radionicu u cilju informisanja građana o kulturi i tradiciji Roma i Egipćana. U Beranama je organizovano predavanje na temu prevencije ranih brakova.

Kreirana je Studija Crvenog krsta o radu sa RAE i ostalim ranjivim grupama sa područja Konika.

U saradnji sa Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, vršeno je istraživanje u cilju mapiranja RAE porodica sa područja Konika u kojima žive djeca koja su na različite načine eksploatisana. Mapiranje je finansijski podržao Unicef. Održan je Međunarodni sastanak na temu integracije Roma i Egipćana, sa predstavnicima nacionalnih društava Crvenog krsta i predstavnicima državnih i nevladinih institucija-organizacija.

U decembru 2018. godine, vršene su podjele pomoći porodicama i djeci, kroz podršku organizacije Adra, Rotary klubova Crne Gore, Italijanskog Crvenog krsta i individualnih donacija.

Tokom školske 2018/2019. godine, održane su obuke za 58 nastavnika za rad sa učenicima RAE populacije.

Vršio se organizovani prevoz za preko 400 učenika u Podgorici.

U Nikšiću i Beranama obezbijedjena su 2 nova autobusa.

• **Zdravstvena zaštita**

Pravni osnov za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje dat je u sistemskim zakonima i to: Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Sl.list CG” br.3/2016,39/2016,2/2017,44/2018,24/2019) i Zakon o zdravstvenom osiguranju („Sl.list CG”, br.6/2016,2/2017,22/2017,13/2018 i 67/2019).

Zdravstvenu zaštitu na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou ostvaruju u javnim zdravstvenim ustanovama, pripadnici RE/IRL populacije, kao i državljani Crne Gore.

Zdravstvenu zaštitu na primarnom nivou ostvaruju preko izabranog tima doktora medicine ili izabranog doktora medicine za odrasle ili za djecu.

Zdravstvenu zaštitu u vezi sa reproduktivnim i seksualnim zdravljem žene ostvaruju preko izabranog doktora za žene - ginekologa.

Devedeset posto raseljenih i IRL imaju svog izabranog ljekara/pedijatra i izabranog ginekologa.

Tokom 2017. godine, Crveni krst je vršio edukaciju kroz 64 radionice Porodičnog centra, na kojima je učestvovalo 80 žena. Teme radionica bile su: prevencija bolesti, unapređenje zdravlja žena, djece i porodice.

Ljekari i stručnjaci Instituta za javno zdravlje, studenti završne godine medicine, redovno su posjećivali žene u Kampu Konik i tom prilikom vršili edukacije u cilju imunizacije djece, očuvanje mentalnog zdravlja, prevencija infekcija respiratornih organa.

Organizovani su preventivni pregledi dojke i abdomena za žene iz kampova na Koniku.

Radionice Porodičnog centra u okviru kojih Romkinje imaju priliku da više saznaju o prevenciji bolesti i očuvanju zdravlja, na Koniku, Beranama i Nikšiću realizovane su 3 puta sedmično, uz podršku Instituta za javno zdravlje. Pored navedenog, organizovani su i preventivni pregledi za žene RAE populacije u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava.

U 2018 godini nastavljena je edukacija i realizovano je 98 radionica Porodičnog centra na kojima su predavači bili stručnjaci Instituta za Javno zdravlje. Najviše pažnje se poklanjalo reproduktivnom zdravlju i prevenciji različitih bolesti. Radionicama je prisustvovalo ukupno 60 žena.

Tokom 2019. godine, Crveni krst je u saradnji s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava organizovao sistematske i ginekološke preglede za žene učesnice radionice "Porodičnog centra" u DZ Stari aerodrome Podgorica. Crveni krst je pružio i logističku podršku za organizovanje 6 imunizacija RE djece sa područja Konik, kojima su obuhvaćena sve djeca predviđenog uzrasta.

Domovi zdravlja su pružili podršku za 203 RE/ IRL koji nemaju regulisan status u Crnoj Gori.

Istovremeno, Ministarstvo zdravlja je ostvarilo aktivnu saradnju sa nevladinim sektorom, pa su tokom 2019 godine ostvarena 3 projekta, na temu zdravstvena zaštita.

Zdravstvenu zaštitu u dijelu sprječavanja, otkrivanja i liječenja bolesti usta i zuba ostvaruju preko izabranog doktora stomatologije. Obzirom da je reformom zdravstvenog sistema stomatologija u privatnom sektoru, djeca do 16 godina, kao i lica starija od 65 godina, ostvaruju zdravstvenu zaštitu u stomatološkim zdravstvenim ustanovama sa kojima Fond zdravstva ima zaključen ugovor. U okviru kampanje za očuvanje oralnog zdravlja, nazvane "Mjesec oralnog zdravlja", Crveni krst Crne Gore je u saradnji sa predstavnicima Medicinskog fakulteta u Kampu Konik za djecu RAE populacije uzrasta od 8 do 12 godina, organizovao i predavanje na temu "Proslava zdravih osmijeha".

• **Zapošljavanje**

Zavod za zapošljavanje svake godine planira aktivnosti i sredstva namijenjena poboljšanju zapošljivosti i zapošljavanju Roma i Egipćana, kao jedne od najranjivijih kategorija nezaposlenih lica. U kontinuitetu se realizuju aktivnosti koje se odnose na uključivanje Roma i Egipćana u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih, javne radove (lokalne i državne) i sezonsko zapošljavanje. Realizacijom navedenih aktivnosti Zavod daje doprinos efikasnom i održivom procesu integracije Roma i Egipćana u skladu sa uslovima EU vezanim za proširenje.

Savjetnici za posredovanje u zapošljavanju, kroz svoje redovne aktivnosti, nezaposlene Rome i Egipćane, kroz individualne i grupne razgovore i informaciono-motivacione seminare, informišu o pravima i obavezama koje imaju dok se nalaze na evidenciji Zavoda. Takođe, ih motivišu i uključuju u programe aktivne politike zapošljavanja i posreduju u njihovom zapošljavanju, po principima afirmativne akcije. Često pri radu sa ovom populacijom postoji problem pronalaska načina njihovog motivisanja da se prijave na evidenciju i uzmu učešće u mjerama koje im se nude.

Jedna od mjera za ostvarivanje cilja koji se odnosi na povećanje učešća Roma i Egipćana u programima aktivne politike zapošljavanja, u skladu sa odredbama Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana je uvođenje zanimanja saradnik za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana (medijator u oblasti zapošljavanja). Angažovanje medijatora u oblasti zapošljavanja na terenu, u samoj zajednici, treba da omogući bolju informisanost RAE populacije o pravu na rad, o ulozi Zavoda za

zapošljavanje, značaju i načinu prijavljivanja u evidenciju nezaposlenih lica. Zadaci medijatora se, u skladu sa usvojenim standardom zanimanja za navedenu stručnu kvalifikaciju odnose i na pružanje neposredne pomoći korisnicima prilikom prijavljivanja u evidenciju Zavoda, prilikom uključivanja u programe APZ i druge programe, podsticanje na ažurnost i redovnost prijavljivanja u evidenciju, pružanje neposredne pomoći u procesu traženja slobodnog radnog mjesta, zatim tokom pripreme dokumentacije za prijavljivanje na neko oglašeno slobodno radno mjesto, itd. Saradnici u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zapošljavanja, koji su zaposleni kroz realizaciju projekta koji sprovodi NVO »Help«, ostvarili su saradnju sa lokalnim biroima rada u Podgorici i Nikšiću. Saradnici su tokom 2019. godine, dva puta nedjeljno u Podgorici, odnosno, jednom nedjeljno u Nikšiću, boravili u biroima rada i uz podršku i pomoć mentora iz institucija upoznavali se sa tehnologijom rada sa nezaposlenim licima. Saradnici su pratili proces prijave nezaposlenog lica, prisustvovali informativnom sastancima, pratili pripremu za zapošljavanje nezaposlenih lica, aktuelne oglase za slobodna radna mjesta.

Kada je u pitanju mogućnost realizacije programa aktivne politike zapošljavanja za ovu ciljnu grupu, ona je uslovljena mnogim faktorima. Neki od njih su jezička barijera i nivo pismenosti, rad u zoni „sive“ ekonomije, itd.

Osim zapošljavanja kroz programe javnih radova i posredovanja prilikom sezonskog zaposlenja, nezaposleni Romi i Egipćani se uključuju u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih, koji podrazumijevaju sticanje stručnih kvalifikacija i ključnih vještina potrebnih tržištu rada. U pitanju su programi koji se realizuju kroz neformalno obrazovanje kod organizatora obrazovanja odraslih, po javno važećim programima obrazovanja. Pripadnici RAE populacije uglavnom se uključuju u programe osposobljavanja za sticanje stručne kvalifikacije za zanimanja nižeg nivoa stručnosti (pomoćna zanimanja).

Tokom 2017. godine u programe obrazovanja i osposobljavanja uključeno je 66 pripadnika RAE populacije (35 žena). Kroz redovne programske aktivnosti, uključeno je devet lica (šest žena). Kroz aktivnosti u okviru projekta „Korak bliže ka tržištu rada“ u programe obrazovanja i osposobljavanja za zanimanja baštovan, sobarica, rukovalac građevinskim mašinama, pomoćni kuvar, frizer uključeno je 57 lica (29 žena). U programe javnih radova uključeno je 39 lica (pet žena), i to: u 12 lokalnih javnih radova u Baru, Beranama, Bijelom Polju, Mojkovcu, Nikšiću, Podgorici, Herceg Novom i Tivtu uključeno je 26 lica (pet žena), dok je u projekat „Neka bude čisto“ uključeno 13 lica. Na sezonskim poslovima u 2017. godini, zaposleno je 49 lica RAE populacije (26 žena ili 53,06%). U toku 2018. godine u javni rad „Neka bude čisto“, uključeno je 15 lica, dok je u sedam lokalnih javnih radova uključeno 18 lica (sedam žena). U programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih uključeno je 26 lica (devet žena). U toku 2018. godine, na sezonskim poslovima, zaposlena su 82 lica (48 žena ili 58,53%).

U toku 2019. godine, u programe javnih radova uključeno je 36 lica (10 žena), dok je u projekat „Neka bude čisto“ uključeno 20 lica (tri žene). Na sezonskim poslovima u toku 2019. godine, zaposleno je 108 pripadnika RAE populacije (54 žene ili 50%).

ZZZCG realizovao je programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih za RAE populaciju. U tom periodu osposobljena su 23 lica od kojih je 9 žena.

3) Aktivnosti za trajno rješenje stambenih problema s posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II

• Stanovanje

Obezbjedjivanje smještaja je jedan od ključnih elemenata za lokalnu integraciju RL/IRL, a planirano je da bude realizovan kroz regionalnu inicijativu, međunarodne donacije, povoljne kredite i sopstvene izvore. Doprinos Crne Gore ogleda se prvenstveno u dodjeli zemljišta i obezbjđivanju primarne infrastrukture. Zakonom o socijalnom stanovanju prioritet u ovoj oblasti dat je RE populaciji, licima sa IRL/RL statusom, strancima sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom kojem je prethodio RL/IRL status. Kroz Regionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjedenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava), koja spadaju u najranjivije kategorije (lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik).

Kroz navedeni program predviđena je: gradnja 907 stambenih jedinica, isporuka građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica, gradnja 50 gotovih kuća, 62 smještajne jedinice u Domu starih u Pljevljima, kupovina stanova u opštini Herceg Novi sa mogućnošću proširenja projekta i na druge primorske opštine, rekonstrukcija postojećih vojnih objekata – vojni kompleks Trebjesa za potrebe izgradnje doma za stara i odrasla invalidna lica u opštini Nikšić. Ukupna vrijednost projekta 27.696 miliona eura, a kontribucija države 15%, tj. 4.154 miliona eura; potrebna sredstva 23. 542 miliona eura.

Glavni donator programa je Evropska unija, a značajne novčane kontribucije osigurale su Vlada Sjedinjenih Američkih Država, kao i vlade Italije, Njemačke, Norveške, Švajcarske, Danske, Turske itd. Snažnu podršku programu daju Visoki komesarijat ujedinjenih nacija za izbjeglice - UNHCR i Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi - OSCE.

Četiri partnerske zemlje (Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina i Hrvatska) su uspostavile veliki broj bilateralnih i regionalnih radnih grupa, uz značajnu podršku UNHCR-a, OEBS-a i drugih međunarodnih organizacija, koje djeluju u skladu sa dogovorenim okvirom.

Implementacijom RHP zatvoriće se poglavlje raseljništva na prostoru bivših jugoslovenskih republika.

Značajan doprinos ovog programa ogleda se u uspostavljanju i unapređenju saradnje između partnerskih država iz oblasti penzijsko invalidskog osiguranja, prava po osnovu radnih odnosa te regulisanja pravnog statusa RL/IRL. RHP se implementira kroz više faza: priprema projektne dokumentacije, ugovaranje grantova, selekcija korisnika, prekogranična verifikacija i saradnja, projektovanje, javne nabavke i ugovaranje sa izvođačima, izvještavanje i verifikacija troškova.

Crna Gora je 4.11.2013. godine, potpisala Okvirni sporazum o implementaciji Regionalnog stambenog programa sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope kojim je definisana implementaciona struktura za Crnu Goru, s Ministarstvom rada i socijalnog staranja, kao vodećom institucijom. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je do sada potpisalo ukupno 9 grant sporazuma za pod-projekte u Crnoj Gori, ukupne vrijednosti od 27 miliona eura, od čega su opredijeljena donatorska sredstva u iznosu od 22,6 miliona eura, kao i Ugovor o Operativnom grantu, koji je potpisan 30.3.2015. godine, ukupne vrijednosti granta u iznosu od 304.568 eura.

Pod projekat	Broj stambenih rješenja	Broj korisnika	Tip stambenog rješenja	Realizacija pod- projekta
MNE1 Niksic	62	231	Stanovi	April 2016
MNE2 Konik (1 faza)	120	667	Stanovi	Novembar 2017
MNE5 Konik (2 faza)	51	295	Stanovi	Decembar 2018
MNE3 Pljevlja	68	51	Socijalna institucija	Jun 2018
MNE4 Berane	94	292	Stanovi	Mart 2019
UKUPNO	395	1536		
MNE7 Herceg Novi	36	117	Stanovi	Decembar 2019
MNE8 Individualne kuće	50	215	Kuće	Decembar 2019
MNE 6 Niksic Dom za stare	104	104	Socijalna institucija	Novembar 2020
MNE9 Vrela Ribnicka	96	300	Stanovi	Decembar 2020

Status odobrenih pod-projekata

MNE 1 „Izgradnja 62 stambene jedinice u Nikšiću“: ukupna vrijednost projekta iznosila je 2.557.801,21€, od čega su sredstva granta 1.980.000,00€, a kontribucija lokalne jedinice 577.801,21€. Projekat je realizovan u potpunosti u planiranom roku bez naknadnih radova sa uštedom od 180.000,00 €.

MNE 2 „Izgradnja 171 stambenih jedinica za stanovnike Kampa Konik u Podgorici“ - ukupna vrijednost projekta iznosi 7.430.215,61€, od čega su sredstva granta 6.226.662,00 €. Projekat je realizovan u potpunosti, kroz dvije faze (**MNE 2** 1.faza: 120 stambenih jedinica, **MNE 5** 2.faza:51 stambena jedinica), u planiranom roku bez naknadnih radova sa uštedom od 1.950.977,11 €. Od navedene uštede, realizovana je druga faza projekta-51 stambena jedinica. Na kraju obje faze projekta, ostvarene uštede iznose 258.969, 00€.

Kamp Konik I i II realizacijom ove mjere su zatvoreni 2018.godine.

MNE 3 “Izgradnja Doma za stara lica u Pljevljima”- vrijednost projekta je iznosila 2.812.816 €, od čega su sredstva granta 1.918.000 €. Projekat je realizovan u potpunosti u planiranom roku bez naknadnih radova.

MNE 4: “Izgradnja 94 stambene jedinice u opštini Berane” - ukupna vrijednost projekta iznosi 3.990.647,48€, od čega su donatorska sredstva: 3.575.779 €. Projekat je realizovan u potpunosti u planiranom roku bez naknadnih radova sa uštedom od 926.380 €.

MNE 5: predstavlja drugu fazu projekta MNE 2 i opisan je u okviru istog.

MNE 6 “Rekonstrukcija postojećih Vojnih objekata – Vojni kompleks Trebjesa za potrebe izgradnje doma za stara i odrasla invalidna lica u opštini Nikšić”- ukupna vrijednost projekta iznosi 5.178.743,7 €, od čega su donatorska sredstva: 2.317.274,7 €

MNE 6: “Izgradnja Doma za stara lica u Nikšiću, čija ukupna vrijednost iznosi 4.778.504,69 eura, bez PDV-a, Kontribucija države 1.401.625,88 eura.

Ugovor o Grantu sa CEB-om je potpisan 10. avgusta 2018. godine.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u toku 2017. godine, izvršilo procjenu budućih korisnika i obezbijedilo Glavni građevinski projekat sa revizijom. Radovi na objektu su počeli 16 septembra 2019. godine, a prema sadašnjem planu, završetak radova se očekuje u septembru 2020.

MNE 7 “Kupovina stanova u Herceg Novom za 36 socijalno ugroženih porodica”; čija ukupna vrijednost iznosi 953.470,41 € od čega sredstva granta 918.007,46 €, a kontribucija države u iznosu od 147.297,56 €.

Javni poziv za Pod projekat MNE 7: “Kupovina stanova u Herceg Novom za 36 socijalno ugroženih porodica” je okončan 15. septembra 2017. godine, a apliciralo je 89 porodica, nakon čega se pristupilo selekciji korisnika. Finalna lista korisnika objavljena je u martu 2018. godine.

Implementacioni ugovor između LI, PIU i Opštine Herceg Novi je potpisan 3.oktobra 2018. godine. Javni poziv za kupovinu stanova je objavljen 6.marta 2019.godine. Na osnovu ovog javnog poziva kupljena su 22 stana dok će za preostalih 14 stanova oglas biti ponovljen.

MNE 8: “Izgradnja 50 kuća širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju”Vrijednost donatorskih sredstava iznosi 1.254.000 €, a kontribucija države 120.000,00 €, koja se odnosi na izradu projektno planske dokumentacije, reviziju i nadzor.

Postupak selekcije i odabira korisnika Ministarstvo rada i socijalnog staranja sprovodi uz podršku UNHCR-a i OSCE-a. Javni poziv za pod projekat MNE 8 “Izgradnja 50 kuća širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju” je završen a apliciralo je 107 porodica iz 17 opština. Finalna lista korisnika je pripremljena.

Projektovanje je završeno (svaki tip objekta je prilagodjen strukturi porodice i lokaciji).

U toku je priprema tenderskog dosijea, a raspisivanje tendera za gradnju.

MNE 9: „Izgradnja 96 stanova na Vrelima Ribničkim u Podgorici“, ukupna vrijednost projekta iznosi 4.002,061,06 €, od čega su donatorska sredstva: 3.229,964,00 €

Ugovor o Grantu sa CEB-om je potpisan 10. avgusta 2018. godine.

Izrada glavnog građevinskog projekta je u završnoj fazi. Raspisivanje tendera za gradnju je planirano u januaru 2020. Početak građevinskih radova se očekuje u maju 2020. godine, dok je završetak radova planiran u prvoj polovini 2021. godine.

Pod projekat	2016	2017	2018	2019	2020	UKUPNO
Broj stambenih rješenja	62	120	119	180	200	681
Broj korisnika	231	667	346	624	404	2272

- Prekogranična saradnja- verifikacija i provjera korisnika između partnerskih zemalja

Studija izvodljivosti kroz poglavlje koje definiše ovu oblast dala je smjernice za sprovođenje prekogranične verifikacije odnosno provjere svih aplikacija za sve četiri zemlje. Sva lica, odnosno porodice, koja su aplicirala za rješavanje stambenog pitanja u okviru Regionalnog stambenog programa obuhvaćena su provjerama u državi porijekla.

Ova faza projekta ima dva nivoa provjere a to su administrativna i terenska provjera. Upitnici su usvojeni na regionalnom nivou i identični su za sve četiri države. Verifikacija je predstavljala osnov za dalju selekciju korisnika. Za potrebe odabira i selekcije korisnika u Crnoj Gori partnerske države su dostavile provjeru za 681 porodicu odnosno 2240 lica. Proces prekogranične verifikacije je u potpunosti završen.

- Selekcija korisnika

Imajući u vidu činjenicu da je Regionalni stambeni program potvrđen i objavljen kao Međunarodni ugovor, u skladu sa članom 9 Ustava Crne Gore, i ima primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuje. Samim tim selekcija korisnika i kriterijumi ugroženosti definisani su međunarodnim pravilima.

Ministarstvo je formiralo komisije za selekciju korisnika, a UNHCR i OSCE vrše monitoring odabira korisnika.

Za svaki pod- projekat raspisani su javni oglasi u trajanju najmanje 30 dana nakon čega je izvršena administrativna, terenska i prekogranična provjera. Utvrđene su liste budućih korisnika za sve pod projekte tako da je proces selekcije korisnika završen.

- Projektovanje

Zaključkom Vlade od 20.02.2014.godine, Agencija za projektovanje i planiranje Nikšić je angažovana za izradu planske i projektne dokumentacije za cjelokupni Regionalni stambeni program u Crnoj Gori. Od strane Agencije za projektovanje i planiranje izrađena su idejna rješenja,

glavni građevinski projekti, obezbijedena revizija kao i projektantski nadzor za sve ugovorene pod projekte.

- **Faze Regionalnog stambenog programa koje se završavaju do kraja juna 2020. godine**

- **Javne nabavke**

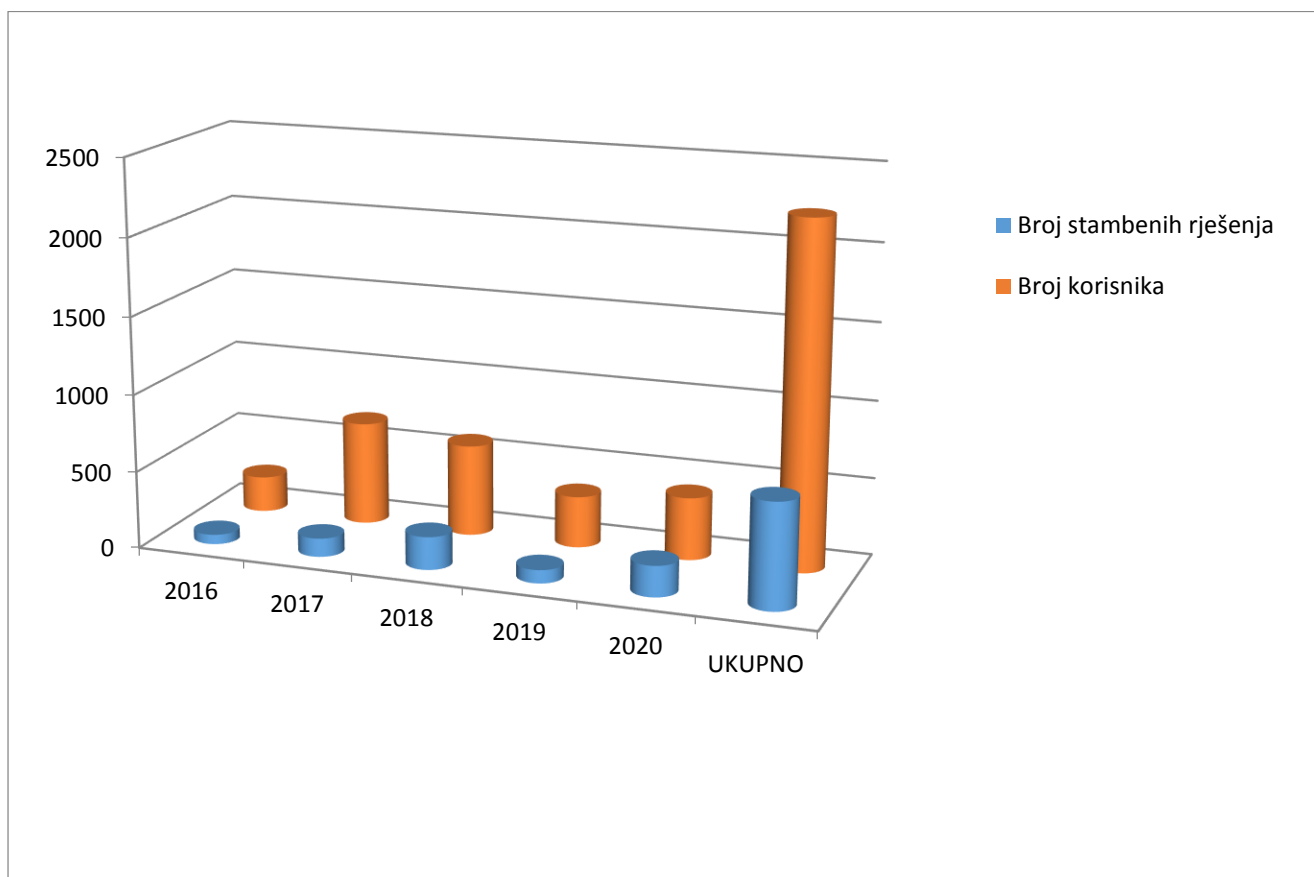
Zaključkom Vlade od 16.04.2015. godine, Direkcija javnih radova odnosno Uprava javnih radova je imenovana za Projektnu implementacionu jedinicu sa zadatkom da sprovede postupak javnih nabavki i prati implementaciju svih pod-projekata. Javne nabavke za pod-projekte MNE1, MNE2, MNE3, MNE4, MNE5, MNE6 i MNE7 su realizovane, dok su za pod-projekte MNE8 i MNE9 postupci u toku.

- **Građevinski radovi**

Gradjevinski radovi za projekte MNE1, MNE2, MNE3, MNE4, MNE5, su završeni, a svi korisnici su useljeni. Nakon završetka postupka javnih nabavki, zapoćeće se sa implementacijom preostalih pod-projekata.

- **Plaćanja**

Plaćanje svih ugovorenih usluga za pod-projekat MNE1 je završeno. Za pod-projekte MNE 2, MNE 3 i MNE 4 je u toku ugovaranje revizije troškova, nakon čega će Razvojna banka Savjeta Evrope isplatiti poslednje tranše granta, koje će biti upotrijebljene za realizaciju svih predviđenih plaćanja.

4) Jačanje modela bezbjednosti i unapređenja poštovanja zakonodavnih okvira

- **Strateško-normativni okvir**

Donošenjem **Zakona o strancima**, koji je stupio na snagu 3. marta 2018. godine, izvršeno je usaglašavanje sa direktivama EU, koje se odnose na ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad državljana država članica EU i članova njihovih porodica, studije, razmjena učenika, neprofitabilne obuke ili volonterske usluge, boravak i rad visokokvalifikovanih državljana trećih država, kao i nezakonit boravak i povratak stranaca, obaveza izdavanja odluke o povratku, dobrovoljnom povratku.

- **Aktivnosti policije tokom 2017, 2018 i 2019 godine**

Po pitanju navedene Strategije policija je ostvarivala rad kroz tri segmenta odnosno tri organizaciona aspekta policije i to: Sektor granične policije (RC GP Centar i Odsjek za strance i SNM), Sektor policije opšte nadležnosti (CB Podgorica i Odeljenje policije Konik) i Sektor kriminalističke policije.

Tokom 2017 godine, vršeno je preventivno djelovanje i podizanje svijesti kod interno raseljenih lica kroz stalno prisustvo službenika Uprave policije na području Kampa Konik. Pored preventivnog, preduzimale su se i aktivnosti represivnog karaktera u smislu nastojanja pravovremenog reagovanja na prijavljene događaje koji zahtijevaju reakciju policije, pri čemu se davao akcenat na povećanoj senzibilnosti prema ovoj kategoriji lica, sa čime će se nastaviti i u narednom periodu.

U 2018. godini, pored preventivnih, realizovano je i 11 informativnih radionica, na sljedeće teme: bezbjednost života u kampu, upoznavanje stanovnika sa kriterijumima i procedurama za dodjelu stanova kroz RHP projekat, upotreba solarnih panela, pravilna upotreba PP aparata i pružanje prve pomoći za opekotine i trovanje dimom, smanjenje taksi za obnovu ličnih dokumenata, prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite, nasilje u porodici, prevencija upotrebe psihoaktivnih supstanci, mogućnost zaposlenja i suzbijanje prosjačenja, dobrovoljni povratak na Kosovo za stanovnike koji nijesu aplicirali za RHP stanove i dr. Sesijama su prisustvovali predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete, Instituta za javno zdravlje, Centra za socijalni rad, Agencije za stanovanje, Centra bezbjednosti i dr.

U 2019.-toj godini, na području Podgorice sa posebnim osvrtnom na područje Konika službenici granične policije Crne Gore - RC GP Centar iz Podgorice u saradnji sa Centrom bezbjednosti Podgorica su organizovali: 15 akcija tokom kojih je procesuirano osam (8) lica - državljana R.Kosova po osnovu člana 213 stav 1 tačka 10 a vezano za član 104 stav 1 Zakona o strancima (nezakonit boravak stranca), koji su za navedeni prekršaj kažnjeni novčano od strane Suda za prekršaje Podgorica. Ukoliko lice ne posjeduju novčana sredstva, izriče im se od strane Suda za prekršaje kazna zatvora u trajanju najduže do 8 dana.

Tokom izvještajnog perioda akcenat je stavljen na evidenciju lica koja su se odlučila za odlazak u tzv „treće zemlje“ (Njemačka, Holandija, Francuska...). Sa područja kampa Konik u izvještajnom periodu evidentirano je 35 porodica koje su se odlučile da napuste Crnu Goru i ilegalno se presele u „treće zemlje“. Pojačanim prisustvom službenika Područne jedinice Podgorica, sada Centra bezbjednosti Podgorica, kada je u pitanju kamp Konik i ostvarivanjem kontakata sa stanovništvom ovih naselja, posredstvom njihovih tim lidera, kao i svim drugim subjektima uključenim u rješavanje statusnih, egzistencijalnih, socijalnih i drugih pitanja ove populacije, preventivno se djelovalo na sprečavanju vršenja prekršaja javnog reda i mira i vršenja krivičnih djela.

5) Besplatna pravna pomoć

Odredbama člana 12 Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ("Sl.list CG", br. 20/2011 i 20/2015), omogućeno je strancu sa stalnim nastanjenjem, odnosno stalnim boravkom ili odobrenim privremenim boravkom da ostvari pravo na besplatnu pravnu pomoć, koja podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova i postupku pred javnim izvršiteljem, kao i oslobađanje od plaćanja troškova sudskog postupka, uz ispunjenje uslova propisanih ovim zakonom.

2. DOBROVOLJNI POVRATAK

Proces povratka IRL na Kosovo od 2017.godine, do kraja 2019. godine je otežan.

U 2017. godini na Kosovo se vratilo 31 lice.

Porodicama koje su se vratile obezbijeđen je transport lica i pokućstva do mjesta povratka, povratnički paketi u vidu namještaja, hrane za narednih 6 mjeseci, ogrijeva kao i opreme za dohodovne aktivnosti.

U 2018. godini, nije bilo organizovanog povratka.

U 2019. godini, 27 lica bilo je zainteresovano za povratak na Kosovo.

Četiri države (Crna Gora, Srbija, Kosovo i Makedonija) u saradnji sa OEBS-om i UNHCR-om, formirale su Među-institucionalnu inicijativu za trajna rešenja za raseljena lica sa Kosova, poznatu kao "Skopski proces", 2014. godine. Djelokrug rada ovog procesa odnosi se na: lična dokumenta, bezbjednost, dijalog i reintegracija, upravljanje podacima, trajna rješenja i imovinska prava.

Na poslednjem sastanku Međuinstitucionalnog tehničkog tijela (Skoplje, novembar 2019. godine), dat je predlog da se svi akteri "Skopskog procesa" na ministarskom nivou izjasne o regionalnom pristupu rešavanja stambenog pitanja povratnika na Kosovo, po principu Regionalnog stambenog programa.

II TABELA

Tabelarni prikaz izvještaja za Akcioni plan o implementaciji Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na područje Konika za 2019.godinu

Glavni cilj: RJESAVANJE PRAVNOG STATUSA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA							
Ciljevi	Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansiranje		Menadžment implementacija
					Budžet	Donatorska sredstva	
1.Obezbjedi nje pomoći I/RL koji su blagovremeno podnijeli zahtjev za status stranca u Crnoj Gori sa nekompletnom dokumentacijom	1.1. Nastaviti saradnju sa nadležnim organima Republike Kosova na implementaciji Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Obezbjedeći uslovi za upis u matične registre Republike Kosovo IRL koja su podnijela zahtjev za status stranca u Crnoj Gori Saradnja sa Republikom Kosovo je nastavljena. Organizovane su dvije posjete Mobilnog tima MUP-a Republike Kosova, Crnoj Gori	Broj lica za koje je izvršen naknadni upis i kojima su od strane nadležnih organa Republike Kosovo izdata dokumenta potrebna za regulisanje statusa stranca u Crnoj Gori REALIZOVANO Od sredine 2014. godine organizovano je ukupno 22 posjete mobilnog tima MUP-a Kosova Crnoj Gori, tokom kojih je za 1.221 lice obezbijeđen dokument Kosova. Tokom 2019. godine 51 lice je dobilo dokumenta Kosova, od čega je 35 dobilo Putnu ispravu, a 15 lica je dobilo dobilo Birth extracte (objedinjuje izvod iz registra rođenih uvjerenje o državljanstvu). Napominjemo da su sve ove procedure za interno raseljena lica besplatne, budući da su nadležni organi Republike		UNHCR 126.142,00 eura Sva sredstva su utrošena	MUP UNHCR NVO

	Republike Kosova			Kosovo sva dokumenta, izuzev pasoša, izdali bez naplate takse i drugih troškova, a [redacted] troškovi izdavanja pasoša za sva lica su pokriveni od strane UNHCR-a.			
	1.2. Otklanjanje razlika u raseljeničkim legitimacija lica sa Kosova koja su podnijela zahtjev za status stranca u odnosu na dokumenta iz zemlje porijekla	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Broj sastanaka komisije Na sastanku MUP i UNHCRa jula 2019, dogovoreno je da MUP po službenoj dužnosti vrši neophodno uklanjanje razlika u legitimacijama IRL sa Kosova u odnosu na dokumenta iz zemlje porijekla.	Broj lica kojima su lični podaci usaglašeni Ministarstvo unutrašnjih poslova tokom 2019. godine, po službenoj dužnosti vršilo je neophodno otklanjanje razlika u raseljeničkim legitimacijama lica sa Kosova u odnosu na dokumenta zemlje porijekla	Nijesu potrebna sredstva		MUP UNHCR
2. Pružanje pomoći licima u regulisanju statusa preko DKP Republike Kosovo u Crnoj Gori	Pripremne aktivnosti na terenu za pružanje pomoći onim licima koja su i dalje u potrebi za upisom u registar građanskog stanja Republike Kosovo	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Tabelarni prikaz aktivnosti koje su sprovedene na terenu za svaki konkretni slučaj. Tokom 2019.godine UNHCR je nastavio redovnu komunikaciju sa raseljenim licima koja su i dalje u postupku za status stranca u Crnoj Gori.	Broj lica koja su kontaktirana Tokom 2019.godine UNHCR je pratio situaciju 427 lica i pružao im pomoć na pribavljanju neophodne dokumentacije		UNHCR 23.394,07 eura	MUP, NVO, Crveni krst Crne Gore, UNHCR, OSCE, nadležne institucije Kosova

	Konkretno pružanje pomoći onim licima koja su i dalje u potrebi za upisom u registar građanskog stanja Republike Kosovo	Počelo u I 2019 kvartalu traje do kraja IV kvartala	Broj lica koja su posredstvom DKP Republike Kosovo riješila status Broj lica za koje su obrađeni podaci, po polu i mjestu, Broj lica čiji su zahtjevi još uvijek u proceduri ukupno 36 (20 M i 16 Ž) slučajevi u radu 15 (9 M i 6 Ž)	Broj lica koja su posredstvom DKP Republike Kosovo riješila status Konzularno predstavništvo DKP i dalje nije proradilo u punom kapacitetu tokom 2019.godine.UNHCR je nastavio saradnju sa nadležnim organima kako bi ojačao kapacitete Ambasade Kosova u Crnoj Gori, s ciljem pružanja punih konzularnih usluga IRL sa Kosova, koja još uvijek nijesu regulisala pravni status u Crnoj Gori.		UNHCR 50.000,00 eura	MUP, Nevladine organizacije, CKCG, UNHCR, OSCE, nadležne institucije Kosova
Glavni cilj	Ostvarivanje prava na obrazovanje						
Ciljevi	Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansiranje		Implementacija
					Budžet	Donatorska sredstva	
1.Povećanje obuhvata djece RE populacije predškolskim obrazovanjem	1.1.Organizovanje kampanja za upis u predškolsko obrazovanje	I, II i III kvartal 2019. godine	Povećan obuhvat djece koja pripadaju ciljnoj grupi.Nastavljeno s upisom djece RE populacije u javne predškolske ustanove.	Izveštaj o broju i načinu kampanja; Izveštaj o broju djece upisane u vrtiće U vrtićima boravilo 208djece.Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Zavodom za školstvo, Nacionalnim romskim savjetom i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima pripadnika romske i egipćanske populacije,	500,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za školstvo, preškolske ustanove

				od 21. do 28. marta, 2019. g, promovisalo je upis u predškolsko vaspitanje i obrazovanje, prvi razred osnovne škole i srednje škole u Podgorici, Nikšiću, Beranama i Baru. Podijeljeni su flajeri na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku.			
--	--	--	--	---	--	--	--

	1.2.Izrada flajera (brošura) za upis u predškolsko obrazovanje	I i II kvartal 2019	Bolja informisanost o benefitima upisa u obrazovni sistem Osim kampanja, koje realizuje Ministarstvo prosvjete u saradnji sa relevantnim institucijama, neke aktivnosti se realizuju u vrtićima, pod nadzorom Ministarstva prosvjete. Sve te aktivnosti, se realizuju sa ciljem praćenja rada sa djecom RE populacije kao i načinima povećanja obuhvata obrazovnim sistemom i generalno načinima podsticanja njihovog razvoja. Te aktivnosti mogu se svrstati u sljedeće kategorije: •Terenski obilasci i rad u zajednici; •Praćenje dolazaka djece u predškolsku ustanovu; •Rad sa roditeljima i aktivnosti za roditelje; •Saradnja sa centrom za socijalni rad, domom zdravlja, sekretarijatima. O svim aktivnostima po navedenim kategorijama, vrtići informišu odgovarajuću	Broj podijeljenih flajera Podijeljeno je oko 100 flajera	300,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, predškolske ustanove
--	--	---------------------	--	--	---	--	--------------------------

2. Povećanje broja učenika RE populacije u OŠ			službu u Ministarstvu prosvjete.				
	2.1. Organizovanje pripremnih vrtića za djecu RE populacije koja prethodno nijesu obuhvaćena formalnim obrazovanjem	II kvartal 2019	Povećanje obuhvata djece koja pripadaju ciljnoj grupi. Nastavljeno s upisom djece RE populacije u javne predškolske ustanove.	Izveštaj o broju djece koja su uključena u pripremnne vrtiće U pripremnne vrtiće boravilo 50 djece.	600,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za školstvo, predškolske ustanove
	2.2. Izrada i štampanje brošura na tri jezika za upis u I razred osnovne škole	II kvartal 2019	Bolja informisanost o proceduri upisa u školu. Štampana i distribuirana brošura.	Izveštaj o broju podijeljenih brošura Podijeljeno je oko 350 brošura	400,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, javne predškolske ustanove
	2.3. Realizacija kampanja za upis u prvi razred	I i II kvartal 2019	Bolja informisanost formalnoj obavezi osnovno školskog obrazovanja i o benefitima obrazovanja Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Zavodom za školstvo, Nacionalnim romskim savjetom i nevladinim	Izveštaj o broju i sadržaju realizovanih kampanja	500,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, MLJiMP, NVO osnovne škole

			organizacijama koje se bave pitanjima pripadnika romske i egipćanske populacije, od 21. do 28. marta, 2019. godine, promovisalo je upis u prvi razred osnovne škole, kao i srednje škole u Podgorici, Nikšiću, Beranama i Baru. Podijeljeni su flajeri na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku				
	2.4 Realizacija aktivnosti podrške za postizanje razvojnih i obrazovnih rezultata (obuke nastavnika/c a i ostalih zaposlenih u školama, koji rade sa učenicima RE populacije)		Poboljšanje obrazovnih i razvojnih rezultata .Sprovedene su aktivnosti dopunske nastave za RE populaciju u svim osnovnim školama.	Broj nastavnika, pedagoga i drugih koji koji su uključeni u navedene aktivnosti Održane su dvije obuke za 58 nastavnika Od ove godine nastavnici mentori se angažuju i u VIII I IX razredu osnovne škole.Za osnovnu školu angažovano je 34 nastavnika za 130 učenika ovih razreda.	1500,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za školstvo, osnovne
	2.5. Sprovođenje aktivnosti prevencije	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Smanjenje odustajanja od školovanja U Podgorici Beranama i Nikšiću formirani su timovi za prevenciju	Broj učenika koji odustaju od školovanja Primjena Protokola o prevenciji i smanjenju drop-aut/a, istraživanje o efektima primjene	Nijesu potrebna sredstva		MP, osnovne

	napuštanja školovanja		ranog napuštanja školovanja. Sastaju se svakog mjeseca. Uradjen je i primjenjuje se Protokol o prevencijiranog napuštanja školovanja koji definiše korake i mjere koje treba primijeniti za djecu koja su u riziku. Uradjeno je i prezentovano istraživanje o efektima primjene ovog Protokola. Procesuirana su 2 slučaja kod prosvjetne inspekcije. Osnovnu školu je školske 2018/2019. godine u pohađalo 430 učenika RE populacije na Koniku. Završni razred osnovne škole uspješno je završilo 88 učenika..	Protokola o prevenciji napuštanja školovanja Procesuirana su dva slučaja kod Prosvjetne inspekcije			
	2.6 Organizovanje prevoza učenika	Školska godina	Organizovan prevoz Prevoz organizovan u Podgorici a za Nikšić i Berane obezbijedjena su 2 nova autobusa.	Broj učenika za koje je obezbijeđen prevoz Prevozi se više od 400 učenika u Podgorici	104.000,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP
	2.7 Obezbjeđivanje besplatnih udžbenika za učenike RE populacije	Septembar 2019	Obezbijeđeni udžbenici Obezbijedjeni besplatni udžbenici	Broj učenika za koje su obezbijeđeni udžbenici Svoj djeci su obezbijedjeni besplatni udžbenici.	80.000,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za izdavanje udžbenika

	2. 8 Budžetsko finansiranje – Saradnika u socijalnoj inkluziji RE u obrazovanju	Školska godina	Zaposleni saradnici u socijalnoj inkluziji RE u obrazovanju Saradnici u socijalnoj inkluziji su angažovani u osnovnim školama, prema standardima.-.	Broj zaposlenih saradnika u socijalnoj inkluziji RE u obrazovanju Na 70 učenika RE populacije angažuje se 1 saradnik. Ove godine, na budžetsko finansiranje angažovan je 21 saradnik/ca u socijalnoj inkluziji	70.308,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za izdavanje udžbenika
3. Povećanje broja učenika RE populacije u srednjim školama	3.1 Organizovanj e prelaznih aktivnosti (osnovna – srednja škola) Profesionaln a orijentacija, motivacija, obilasci	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Povećan broj srednjoškolaca iz RE populacije -Anketiranje učenika IX razreda osnovne škole sprovodi se svake godine. -Održane su promotivne aktivnosti u Podgorici, Nikšiću I Baru pod motom "Svi u škole" gdje je promovisano srednje obrazovanje i benefiti od obrazovanja -Učešće na promotivnim skupovima stručnog obrazovanja"Stručno je ključno".	Broj i vrsta zajedničkih aktivnosti Broj učenika/ca koji su upisali srednju školu Srednju školu pohadja 142 učenika.	500,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, srednje škole

			Održane su promocije u Podgorici, Beranama i Budvi.				
	3.2 Organizovanje mentorskih programa u srednjim školama	Školska godina	Povećan broj srednjoškolaca Anketiranje Angažovani nastavnici mentori Promotivne aktivnosti "Svi u škole"; Anketiranje učenika IX razreda o izboru srednje škole Ministarstvo prosvjete, od ove školske godine objavljuje konkurs za dodjelu stipendija u visini od 60 eura učenicima RE populacije koji su redovni učenici srednje škole;	Broj učenika koji su uključeni u mentorski program, broj i vrsta programa podrške i broj mentora - Nastavnika mentora za školsku 2018/2019 godinu angažovano je 37 a u mentorski program uključena su 108. učenika. Za 2019/2020 godinu angažovana su 44 nastavnika mentora za 120 učenika i učenica srednjih škola.	Budžetska sredstava Predviđena sredstva su potrošena	Donatori NVO "Mladi Romi"	NVO
	3.3 Organizovanje obuka za mentore koji rade sa srednjoškolcima	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Poboljšane kompetencije nastavnika Svi nastavnici koji su, putem konkursa angažovani kao mentori učenicima RE populacije, prošli su odgovarajuću obuku, kao priprema za ovu novu aktivnost.	Broj nastavnika koji su prošli obuke Svi angažovani nastavnici su prošli obuku.	1000,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP, Zavod za školstvo
	3.3 Organizovanje besplatnog polaganja ispita	Klasifikacioni period	Poboljšana prolaznost učenika RE	Broj učenika koji su polagali ispit bez odgovarajuće uplate. Ministarstvo prosvjete inicira svake godine da učenicima RE populacije koji su korisnici MOP-a, bude	Nijesu potrebna sredstva		MP, srednje škole

				omogućeno besplatno polaganje. Neki od razreda srednje škole uspješno je završilo 105 učenika a završni razred srednje škole uspješno je završilo 19 učenika.			
	3.4 Obezbjede a stipendija za srednjoškole	Školska godina	Podrška srednjoškolcima	Broj srednjoškolaca koji dobijaju stipendije Na osnovu konkursa koji objavljuje Ministarstvo prosvjete svi redovni učenici srednje škole koji pripadaju RE populaciji iz Budžeta dobijaju stipendije od 60 eura mjesečno.	60.000,00 eura Sva sredstva su utrošena		MP
Glavni cilj: OSTVARIVANJE PRAVA NA SOCIJALNU I DJEČIJU ZAŠTITU							
Obezbjedivanje pristupa socijalnoj i dječijoj zaštiti za lica koja i dalje imaju status I/RL i ona koja su stekla status stranca sa privremenim ili stalnim boravkom	Omogućavanje pune primjene Uredbe o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori	Počelo u I kvartalu 2019 traje do kraja IV kvartala	Obezbjede pristup Zahtjevi za ostvarivanje materijnih davanja iz socijalne i dječije zaštite 2019. God. su obrađivani putem informacionog Sistema socijalnog staranja "Socijalni karton", kao i za državljane Crne Gore	Broj lica koja uživaju pristup socijalnoj i dječijoj zaštiti U instituciji "Komanski most" Podgorica boravila su tri lica, a u Domu za stare u Pljevljima 15 lica	Budžet	Donatori	MRSS

Glavni cilj: OSTVARIVANJE PRAVA NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU							
Informisanje I/RL o mogućnostima ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu i sprovođenju preventivnih programa koji se odnose na očuvanje i unapređenje zdravlja u domovima	1.1 Organizovanje informativne kampanje za I/RL kroz informativne programe, širenje informacija putem medija(na primjer TVspotovi,višejezični	Početak: II kvartal 2019 Završetak: IV kvartal 2019	Podignuta svijest među svim I/RL o dostupnim programima U saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava organizovani sistematski i ginekološki pregledi za žene učesnice radionica Porodičnog centra u DZ Stari Aerodrom Crveni krst pružio Logističku podršku za organizovanje 6 imunizacija RE djece sa područja Konik kojima su	32 žene učesnice radionica „Porodičnog centra“ Broj posjeta I/RL centrima za podršku u domovima zdravlja Za 203 raseljena i IRL lica koja nemaju regulisan status u CG pružena je podrška u domovima zdravlja Broj pripadnika RE populacije koji imaju izabranog ljekara/pedijatra/ginekologa/stomatologa 90% raseljenih i IRL ima svog izabranog doktora, izabranog ginekologa i izabranog pedijatra.	2.000,00 EURA	Ministarstvo zdravlja za implementaciju ove mjere utrošilo je 500 eura i ovu mjeru sprovodi u okviru redovnih aktivnosti	MZ

zdravlja (sa posebnim naglaskom na interno raseljena lica koja bborave u kampu na Koniku)	pamfleti, medijatori ...) 1.2 Preventivni pregledi RAE Populacije		obuhvaćene sva djeca predviđenog uzrasta. Obzirom da je stomatologija reformom u privarom sektoru sva djeca pa i raseljenih i in imaju stomatološke usluge u privatnom sektoru kao i lica starija od 65 godina a u skladu sa Ugovorom koji je fond za zdravstveno osiguranje zaključio sa privatnim stomatološkim ordinacijama, koji se odnosi na sve građane Crne Gore.	Broj posjeta RE populacije izabranom doktoru izabranom ginekologu izabranom pedijatru. Kako se radi o pacijentima koji koriste zdravstvene usluge na primarnom nivou zdravstvene zaštite i svi korisnici usluga su u jedinstvenoj bazi podataka tako da baza podataka ne prepoznaje status korisnika usluga tj da li se radi o raseljenom ili interno raseljenom licu ili nekoj drugoj različitosti po bili kom osnovu do podataka nije moguće doći izdvajanjem na ovakav način već isključivo obaveza pružanja zdravstvene zaštite u obimu i na način kao i za sve građane korisnike usluga. Za 203 raseljena i IRL lica koja nemaju regulisan status u CG pružena je podrška u domovima zdravlja			
Podizanje svijesti među I/RL ženama o reproduktivnom zdravlju	1.3 Organizovati informativne kampanje o značaju reproduktivnog zdravlja, sa posebnim osvrtom na populaciju adolescentskog uzrasta	Početak: II kvartal 2019 Završetak: IV kvartal 2019	Povećan broj I/RL žena informisanih o značaju reproduktivnog zdravlja preko savjetovaništa za reproduktivno zdravlje djecu te kroz školu trudnica Crveni krst je realizovao 98 radionica Porodičnog centra tokom 2019.godine na kojima su gostujući predavači	Broj I/RL žena koje su informisane o značaju reproduktivnog zdravlja 180 Broj adolescentkinja koje su posjetile savjetovanište za reproduktivno zdravlje u DZ 45 Crveni krst je organizovao radionicu Porodičnog centra na kojoj je 60 učesnica informisano	500,00 eura	Ministarstvo zdravlja ovu mjeru je sprovelo u okviru redovnih budžetskih sredstava	MZ

			doktori sa instituta za Javno zdravlje. Najviše pažnje se poklanjalo reproduktivnom zdravlju i prevenciji različitih bolesti.	o značaju reproduktivnog zdravlja.			
	1.4 Saradnja sa nevladinim sektorom koji se bavi zdravljem u cilju pružanja provjerenih informacija I/RL	Početak: II kvartal 2019 Završetak: IV kvartal	Aktivna saradnja na projektima za RE populacije Saradnja CKCG s Institutom za javno zdravlje domovima zdravlja i Min.za ljudska i manjinska prava.	Broj projekata na kojima je ostvarena saradnja Tri projekta	500,00 eura	U okviru redovnih budžetskih sredstava ova mjera se realizovala u saradnji sa drugim institucijama tako da nije bilo posebnih finansijskih izdataka	MZ
GLAVNI CILJ: Zapošljavanje							
Povećanje stepena kvalifikovano sti Roma i Egipćana	Realizacija programa obrazovanja i osposobljavanja odraslih za	Počelo u I kvartalu 2019.godine traje do kraja IV kvartala u skladu s programom	Povećan broj lica uključenih u programe obrazovanja i osposobljavanja: Povećana zapošljivost uključenih lica.	Broj uključenih lica u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih :23(9 žena)	Budžet ZZZCG 17329,74eura		ZZZCG

	RE populaciju	rada ZZZCG					
	Realizacija programa javnih radova za RE populaciju	Počelo u I kvartalu 2019.godine , traje do kraja IV kvartala u skladu sa programom rada ZZZCG.	Zasnovan radni odnos na neodređeno vrijeme. Unaprijedjeni radni potencijali zaposlenih lica, učenika javnih radova. Poboljšane radne i socijalne vještine zaposlenih lica-učenika javnih radova.	Kroz programe javnih radova u toku 2019.godine, zaposleno je 36 lica (10 žena). Kroz projekat "Neka bude čisto" 20 lica (3 žene)	Budžet ZZZCG 62.927,92 eura MORT- Morsko dobro 30.000 eura		ZZZCG
Glavni cilj: UNAPREĐENJE STAMBENIH USLOVA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA							

Unapredjenje stambenih uslova raseljenih i interno raseljenih lica	1.2 Realizacija regionalnog stambenog programa	Počelo u I kvartalu 2019.godine i traje do kraja IV kvartala	U toku realizacija pod-projekata MNE6,MNE 7,MNE 8, MNE,MNE 9	MNE 6-Izgradnja doma za stara lica u Nikšiću, čija ukupna vrijednost iznosi 4.778.504,69 eura bez PDV a,kontribucija države 1.401.625,88 eura.MNE 6"Rekonstrukcija postojećih vojnih objekata-Vojni kompleks Trebjesa za potrebe izgradnje Doma za stara i odrasla invalidna lica u opštini Nikšić- ukupna vrijednost projekta iznosi 5.178.743,70 eura,od čega su donatorska sredstva :2.317.274,70 eura.Ugovor o grantu sa CEBom je potpisan 10. avgusta 2018.godine.MRSS je u toku 2017.godine ,izvršilo procjenu budućih korisnika i obezbijedilo Glavni gradjevinski projekat sa revizijom.Radovi na objektu su počeli16.09.2019.godine a prema sadašnjem planu ,završetak radova se očekuje u septembru 2020.godine.	MNE 6 Kontribucija države 1.401.625,88 eura (ukupna vrijednost projekta iznosi 4.778.504,69 eura)	Donatorska sredstva 3.376.678,80 eura	MRSS,UJR,MU P,medjunarodni donatori,CEB, UNHCR,OEBS
--	--	--	--	--	--	---------------------------------------	---

				MNE 7 kupovina stanova u Herceg Novom za 36 socijalno ugroženih porodica. Ukupna vrijednost 953.470,41 euro od čega sredstva granta 918.007,46 eura a kontribucija države 147.297,56 eura. Na javni poziv upućen 15.09.2017. godine na koji se javilo 89 porodica nakon čega se pristupilo selekciji korisnika. Finalna lista korisnika objavljena je u martu 2017. godine. Implementacioni ugovor između LI, PIU i Opštine Herceg Novi potpisan je 3.10.2018. godine. Javni poziv za kupovinu stanova je objavljen 6.03.2019. godine, na osnovu kojeg su kupljena 22 stana dok će za preostalih 14. stanova oglas biti ponovljen.	MNE7 Kontribucija države iznosi 147.297,00 eura (ukupna vrijednost iznosi 1.065.305,02 eura)	Donatorska sredstva 918.007,46 eura	
--	--	--	--	---	---	--	--

				MNE 8 "Izgradnja 50 kuća širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvolu za gradnju" Vrijednost donatorskih sredstava iznosi 1.254.000 eura, a kontribucija države 120.000,00 eura, koja se odnosi na izradu projektno planske dokumentacije, reviziju i nadzor. Postupak selekcije i odabira korisnika MRSS sprovodi uz podršku UNHCR-a i OSCE-a. Javni poziv za pod projekat MNE 8 "Izgradnja 50 kućica širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju je završen a apliciralo je 107 porodica iz 17 opština. Finalna lista korisnika je pripremljena. Projektovanje je završeno (svaki tip objekta je prilagodjen strukturi porodice i lokaciji). U toku je priprema tenderskog dosijea, a raspisivanje tendera za gradnju.	Kontribucija države 194.568,43 eura. (Ukupna vrijednost projekta 1.589.262,43 eura)	Donatorska sredstva 918.007,46 eura	
--	--	--	--	---	--	--	--

				MNE 9 "Izgradnja 96 stanova na Vrelima Ribničkim u Podgorici" ukupna vrijednost projekta iznosi 4.002.061,06 eura od čega su donatorska sredstva 3.229.964,00 eura. Ugovor o grantu sa CEB om potpisan 10.08.2018.godine. Izrada glavnog građevinskog projekta je u završnoj fazi. Raspisivanje tendera za gradnju je planirano u januaru 2020.godine. Početak građevinskih radova očekuje se u maju 2020.godine. Dok je završetak radova planiran u prvoj polovini 2021.godine	Kontribucija države 772.097,06 (Ukupna vrijednost projekta iznosi 4.002.061,06 eura)	Donatorska sredstva 3.229.964,00 eura	
Glavni cilj: PRUŽANJE POMOĆI ZA DOBROVOLJNI I STALNI POVRATAK							
1. Obezbjedjivanje dobrovoljnog povratka, sa posebnim naglaskom na Kosovo	1.1. Vodjenje evidencije o broju lica koja žele da se vrate na Kosovo	Počelo u I kvartalu 2019.godine traje do kraja IV kvartala	Ažuriran broj lica koja žele da se vrate	27 lica pripadnika IRL za povratkom (izvor UNHCR)	Nijesu potrebna sredstva		MUP
	1.2. Organizovati informativne posjete Kosovu	Počelo u I kvartalu 2019.godine traje do kraja IV kvartala	Nijesu organizovane informativne posjete. Razlog nedostatak političke volje za dodjeljivanje zemljišta i stambenih objekata, ograničeni finansijski resursi dostupni Romskoj i Egipćanskoj populaciji	Broj lica koja su učestvovala u informativnim posjetama	Budžet 1000,00 eura Projekti	Donacije	MUP, UP, CKCG

			kaja izražava želju za povratkom ,kao i bezbejdonosne okolnostina Kosovu utiču na produženje sjelokupnog procesa povratka.Interesovanje za povratak dalje traje,pri čemu znatan uticaj na interesovanje predstavlja povećana dostupnost stambenih rješenja u Crnoj Gori za IRL populaciju kroz RHP, kao i činjenica da se implementacija programa RRK-V na Kosovu ne odvija o;ekivanim tempom.:etiri države *Crna Gora,Srbija,Kosovo i Makedonija(u saradnji sa OEBS-om i UNHCR-om su formirale Tehni;ki forum na visokom nivou ministarskom(o trajnim rješenjima za raseljena lica sa Kosova.Na posljednjem sastankuMedjuinstitucion alnog tehničkog tijela (Skoplje novembar 2019.god.)dat je predlog da se svi akteri u Beogradu,Skoplju Podgorici i Prištini na ministarskom nivou izjasne o regionalnom				
--	--	--	---	--	--	--	--

			pristupu rješavanja stambenog pitanja povratnika na Kosovu ,po principu "Sarajevskog procesa"				
	1.3 Organizovanje sastanaka sa nadležnim republičkim i opštinskim organima na Kosovu	Počelo u I kvartalu 2019.godine i do kraja IV kvartala	Sastanci održani U sklopu Skopskog procesa održan je sastanak Tehničke radne grupe za trajna rješenja IRL sa Kosova u Skoplju od 25-26.novembra 2019.godine.Zaključeno je da treba podržati dobrovoljni povratak na osnovu održivog pristupa uz ponovno posjedovanje ili povrat imovine IRL koji bi se tretirao kao prioritet u cilju postizanja održivih rješenja.Potrebno je da se DKP R Kosova u Crnoj Gori aktivnije uključi u pružanju pomoći svim budućim slučajevima kojima je potrebna podrška u cilju održivog povratka na Kosovo	Broj održanih sastanaka: 1 sastanak	Nijesu potrebna sredstva	Donatori	MUP,UNHCR,OEBS,CKCG
	1.4.Obezbjediti pomoć za dobrovoljni povratak	Počelo u I kvartalu 2019.godine i traje do kraja IV kvartala	Obezbijedjena pomoć za dobrovoljni povratak.Nije bilo pomoći .Razlozi zbog kojih nije realizovana ova mjera navedeni su u odgovorima za ciljeve 1.2 i 1.3	Broj pomognutih povratnika i visina dodijeljenih sredstava .	Budžet 2000 eura Projekti	Donacija	MUP ,UP,UNHCR,CKCG

Glavni cilj: Jačanje modela bezbjednosti I unapređenja poslovanja zakonodavnog okvira							
Ciljevi	Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikator uspjeha	Način finansiranja		Nosilac aktivnosti
					Budžet	Donacija	
Stabilan javni red i mir, lična i imovinska sigurnost građana	Stalno prisustvo službenika UP na prostoru boravka IRL I RE populacije posebno na području Konik	Počelo u I kvartalu 2019 i traje do kraja IV kvartala	Stalne i temeljne kontrole javnog reda i mira. Stabilan javni red i mir na Koniku uz prisustvo službenika UP.	Stabilan JMR, očuvanje lične i imovinske sigurnosti: uspostavljen stabilan red i mir i lična i imovinska sigurnost.	Nijesu potrebna sredstva	Nijesu potrebna sredstva	UP-SPON
	Kontrola kretanja, boravka i rada stranaca s posebnim osvrtom na područje Konik.	Počelo u I kvartalu 2019. godine i trajalo do kraja IV	Primjena odredbi Zakona o strancima: Tokom 2019. godine na području Konika službenici GP CG RCGP Centar Podgorica organizovali su 15 akcija tokom kojih je procesuirano 8 lica državljana Republike Kosovo. Zbog nezakonitog boravka koji su za navedeni prekršaj kažnjeni novčano od strane suda za prekršaje.	Poštovanje odredbi zakona o strancima	Nijesu potrebna sredstva	Nijesu potrebna sredstva	UP-SGP; Uprava za inspeksijske poslove

IV NALAZI EVALUACIJE

1. Lokalna integracija

- **Regulisanje pravnog statusa**

Kada je u pitanju regulisanje pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica evaluacija koju je sprovodila Vlada Crne Gore vršena je tokom tačno određenog vremenskog perioda, podnošenjem godišnjih izvještaja od strane ministarstava, što je predstavljalo provjeru napretka u ovoj oblasti, kao i donošenjem godišnjih Akcionih planova sa tačno utvrđenim mjerama za realizaciju i indikatorima rezultata. Na to ukazuje podatak da je od 07.11.2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 01.01.2020. godine, RL/IRL podnijelo ukupno 15.237 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.051 zahtjeva, dok je po 186 zahtjeva postupak u toku, odnosno oko 1.2% ovih zahtjeva je i dalje u radu.

Poseban napredak je napravljen kada je u pitanju rješavanje pravnog statusa raseljenih lica sa prostora bivše SFRJ. Na osnovu odluke Ministarstva unutrašnjih poslova, od početka primjene Zakona o crnogorskom državljanstvu (od 01. 01. 2008. godine do 01. 01. 2018. godine), ukupno 1.065 raseljenih lica sa prostora bivše SFRJ dobilo je državljanstvo Crne Gore. U radu više nema predmeta raseljenih lica sa prostora bivše SFRJ koji su imali prijavljen status raseljenog lica u Crnoj Gori.

Vršena je eksterna evaluacija, prije svega ona koju je sprovodio UNHCR i koja je podrazumijevala redovne posjete, zatim direktne provjere na terenu. Sve je bilo usredsređeno na postignute rezultate i propratne aktivnosti kako bi se verifikovao progres.

Korišćeni su i alati "redovna analiza izvještaja", kao jedan od standarda dobre evaluacije, koja je služila kao osnov za analizu i dalje postupanje, kao i "pojedinačni mehanizmi praćenja" kako bi se osigurao napredak, a što je uključivalo redovne sastanke, posjete mobilnih timova Kosova Crnoj Gori i pojedinačne intervjuje sa IRL, posebno romskom populacijom kao fokus grupom.

- **Socijalna i dječija zaštita**

Ukazujemo da su zahtjevi za ostvarivanje materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite za RL/IRL u 2019. godini, obrađivani putem Informacionog sistema socijalnog staranja "Socijalni karton", kao i za državljane Crne Gore, u čemu je postignut iskorak kada je riječ o izjednačavanju sa crnogorskim građanima, u ostvarivanju navedenih prava. Od ukupnog broja korisnika svih oblika socijalne i dječje zaštite, izraženo u procentima njih 65% su pripadnici RE populacije sa Kosova.

- **Obrazovanje**

Rezultati koji su postignuti implementacijom ove Strategije su vidni, a neke od mjera su postale održive na nivou sistema, samim tim što je u ovom periodu došlo do izmjena i dopuna postojećih zakona, kao i izrade novih zakona iz oblasti obrazovanja, a svake godine realizuju se i nove afirmativne mjere. Održivi rezultati su:

- Ukinuto je segregisano obrazovanje u Kampu Konik, na način što se učenici iz Kampa, prevoze u 7 gradskih škola u Podgorici;
- Povećan je obuhvat djece predškolskog, osnovnoškolskog i srednješkolskog uzrasta;
- Izrađena je brošura na crnogorskom, romskom i albanskom jeziku za podršku upisa u obrazovni sistem;
- Svake godine Ministarstvo prosvjete sa relevantnim partnerima realizuje kampanje u sredinama gdje živi najveći broj pripadnika ove kategorije;
- Osmišljeni su dopunski mehanizmi za smanjenje drop-out-a, kao što je izrada i primjena Protokola za smanjenje drop-out-a, a unaprijeđena je i zajednička platforma obrazovanja MEIS aplikacija;
- Obezbjeđuju se besplatni udžbenici za osnovnoškolce koji pripadaju ovoj kategoriji;
- Realizuje se besplatan prevoz učenika osnovnih škola iz ove kategorije;
- Uvedeno je zanimanja - Saradnik u socijalnoj inkluziji u obrazovanju (finansiran iz budžetskih sredstava);
- Osmišljen je i kod Zavoda za školstvo akreditovan Program za obuku saradnika/ca u socijalnoj inkluziji, koji se realizuje u licenciranim ustanovama prema potrebi i interesovanju;
- Dodjeljuju se stipendije srednjoškolcima i studentima koji su pripadnici ove kategorije.

Kao što se može zaključiti iz navedenog, sve mjere koje su predviđene ovom Strategijom, a tiču se djelokruga rada Ministarstva prosvjete su u potpunosti realizovane.

Predlažemo da se nastavi sa realizacijom navedenih aktivnosti ali i sa uvođenjem novih iz oblasti:

- Promocija benefita obrazovanja
- Obuke nastavnika/ca
- Podrška porodicama
- Obuke roditelja
- Sprječavanje ranih, ugovorenih brakova,
- Posebna podrška djevojčicama iz ove kategorije
- Bolje uvezivanje svih relevantnih institucija koje se bave pitanjima ove kategorije

• **Zdravstvena zaštita**

Stvaranjem zakonodavnog okvira iz oblasti zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja omogućeno je RL/IRL da imaju jednak pristup kao i crnogorski građani svim vidovima zdravstvene zaštite na primarnom sekundarnom i tercijarnom nivou, kao i ostvarivanje prava na stomatološke usluge.

• **Zapošljavanje**

Problem zapošljavanja Roma i Egipćana, prepoznat je u Vladinim dokumentima na kojima počiva politika zapošljavanja – Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, i dodatno u Strategiji za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana za period 2016-2020, kao i u godišnjim programima rada Zavoda, u okviru kojih se planiraju i aktivnosti i sredstva za realizaciju mjera za RE populaciju. Strategija u oblasti zapošljavanja predviđa postizanje ciljeva, koji se odnose na porast učešća

Roma i Egipćana u mjerama aktivne politike zapošljavanja, povećanje stepena stručne osposobljenosti pripadnika Roma i Egipćana, sprovođenje direktnih mjera usmjerenih na zapošljavanje pripadnika Roma i Egipćana i jačanje kapaciteta institucija sistema. U nastojanju da kvalitativno poboljša položaj RE populacije i pokuša obezbijediti jednake mogućnosti na tržištu rada, Zavod za zapošljavanje Rome i Egipćane, koji se nalaze na evidenciji Zavoda, informiše o pravima i obavezama koja imaju dok se nalaze na evidenciji. ZZZCG takođe, motiviše za prijavljivanje na evidenciju i uključivanje u programe APZ i posreduje u zapošljavanju, po principima afirmativne akcije.

Njihovo uključivanje u programe Zavoda umnogome zavisi od nivoa obrazovanja, koji nažalost nije kakav bi trebao da bude, jer je romska radna snaga na evidenciji Zavoda uglavnom bez obrazovanja i kvalifikacija i ne odgovara potrebama savremenog tržišta rada. Posledica toga je da romska domaćinstva imaju znatno manje prihode. Rijetko dolazi do pokretanja sopstvenih preduzeća, naročito putem raspoloživih kreditnih linija, a formalizacija tih istih preduzeća je još rjeđa zbog brojnih poteškoća na koje nailaze.

Određeni broj nezaposlenih pripadnika RE populacije koji je zaposlen u zoni „sive” ekonomije”, nema ni motiva niti vremena da se posveti uključivanju u programe koji im se nude. Takođe, korisnici novčane pomoći i materijalnog obezbjeđenja porodice plaše se gubljenja prava na beneficije koje imaju.

Prijavom na evidenciju Zavoda i ispunjavanjem propisanih obaveza, nezaposleni Romi i Egipćani stiču pravo uključivanja u programe aktivne politike zapošljavanja, u skladu sa individualnim planom zapošljavanja i prethodno procijenjenim stepenom zapošljivosti.

Kako su Romi i Egipćani koji su registrovani na evidenciji Zavoda, u najvećem broju (95%), lica bez zanimanja i stručne spreme, to se prvenstveno uključuju u programe obrazovanja i osposobljavanja za sticanje stručne kvalifikacije, a osim toga u programe javnih radova i sezonske poslove, sa ciljem podizanja zapošljivosti i očuvanja radnih potencijala. Loše mogućnosti za obrazovanje Roma, znače i loše mogućnosti za njihovo zapošljavanje. Samim tim, nameće se zaključak da obrazovanje – formalno i neformalno mora da predstavlja ključni element u svim programskim aktivnostima koje su usmjerene ka razvojnim mogućnostima Roma i Egipćana i treba im dati prioritetnu važnost.

Programi obrazovanja i osposobljavanja odraslih podrazumijevaju sticanje stručnih kvalifikacija i ključnih vještina potrebnih tržištu rada.

Realizuju se kroz neformalno obrazovanje kod organizatora obrazovanja odraslih, po javno važećim programima obrazovanja.

Broj uključenih Roma i Egipćana u programe obrazovanja i osposobljavanja je u:

2017. godini	66 (35 žena)
2018. godini	26 (devet žena)
2019. godini	23 (devet žena)

Sezonsko zapošljavanje - Zavod kroz svoju redovnu aktivnost posredovanja pokušava što veći broj pripadnika RE zaposliti u toku sezone. To je prilika da, makar i na kraće vrijeme, zasnuju radni odnos.

Broj Roma i Egipćana obuhvaćenih sezonskim zapošljavanjem je:

2017. godina:	49 lica (29 žena)
2018. godina:	82 lica (48 žena)
2019. godine	108 lica (54 žena)

Javni radovi su društveno korisni programi iz oblasti brige o djeci i mladima, starim licima koja su u stanju socijalne potrebe, zaštite životne sredine, obrazovni, kulturni i drugi programi od javnog interesa, koji podstiču otvaranje novih radnih mjesta i podizanje radnih potencijala, nivoa znanja i vještina nezaposlenih lica, a istovremeno pomažu razvoj lokalnih samouprava.

Broj Roma i Egipćana zaposlenih kroz programe javnih radova:

2017. godina: 39 lica (pet žena)
2018. godina: 33 lica (sedam žena)
2019. godine: 36 lica (10 žena)

U toku 2018. godine, realizovan je i pilot program podrške teže zapošljivim licima u pripremi i aktiviranju na tržištu rada "*Osnaži me i uspjeću*" u koji je uključeno 13 Roma i Egipćana (devet žena) iz evidencije biroa rada Nikšić, Podgorica, Herceg Novi i Tivat.

Iz dosadašnjeg iskustva u radu na poslovima koji se tiču unapređivanja zapošljivosti i zapošljavanja nezaposlenih lica, kada su u pitanju kategorije lica sa niskim obrazovnim nivoom, kao što su u najvećem broju slučajeva Romi i Egipćani, najbolje rezultate daju programi koji kombinuju obrazovanje, osposobljavanje i zapošljavanje i njima treba dati prioritet u budućnosti. Osim toga mora se pružiti podrška programima koji se kreiraju od strane lokalnih aktera u zavisnosti od potreba lokalnog tržišta rada, dobijajući inpute direktno od potencijalnih korisnika programa. Dakle, moraju se angažovati svi resursi, kroz akcije na lokalnom i nacionalnom nivou.

- **Stanovanje**

Kroz Regionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjeđenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica, koja spadaju u najranjivije kategorije (lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik). U dosadašnjem periodu od predviđenog broja (6.063) njih 2272 je riješilo stambeno pitanje u Crnoj Gori.

Kada je riječ o realizaciji samih planiranih projekata od planiranih devet u potpunosti je realizovano pet, a realizacija četiri projekta je i dalje u toku.

Ističe se da je izgradnjom 171 stambene jedinice za stanovnike Kampa Konik u Podgorici, učinjen značajan napredak jer je na taj način zatvoren najveći neformalni kamp u Crnoj Gori, što je i bio jedan od glavnih ciljeva ove Strategije.

Tokom implementacije pod-projekata, vrši se redovni monitoring i izvještavanje prema Razvojnoj banci Savjeta Evrope, na četvoromjesečnom nivou. Nakon završetka svih ugovornih obaveza i plaćanja, priprema se Završni izvještaj, što je planirano da se uradi do kraja 2020. godine.

Shodno navedenom može se konstatovati da je pitanje rješavanja stambenog pitanja bivših RL i IRL u Crnoj Gori, djelimično riješeno.

- **Jačanje modela bezbjednosti i unapredjenja poslovanja zakonodavnih okvira**

Konstatuje se da je uprkos migracionim izazovima u regionu Zapadnog Balkana i povećanoj ilegalnoj migraciji sa područja R.Albanije stabilan javni red i mir na području Konika, kao i lična i imovinska sigurnost . Neophodno da se u kontinuitetu nadalje vrši stalna i temeljna kontrola stranaca, njihovog boravka i rada na području Podgorice sa posebnim osvrtom na područje Konika.

Takodje se konstatuje dobra saradnja kako unutar službi policije tako i sa službenicima MUP-a i drugim državnim organima kao i sa međunarodnim organizacijama, te blagovremena i profesionalna reakcija službenika policije. Nije bilo prekoračenja ovlašćenja kao ni žalbi.

Smatramo da je evaluacija pokazala kvalitetan pristup granične policije Crne Gore i službenika Centra bezbjednosti Podgorica ovoj problematici i da su svi resursi Uprave policije prema iskazanim potrebama i planovima stoje na raspolaganju.

2. Dobrovoljni povratak

Rezultati aktivnosti na dobrovoljnom povratku u izvještajnom periodu posmatrani kroz broj zainteresovanih lica za povratak (58) , kao i broj lica koja su ostvarila pravo na dobrovoljni povratak (31) u odnosu na brojnost IRL populacije može se posmatrati kao veoma skromna.

Ovako skroman rezultat uslovljen je sljedećim razlozima:

- integracija IRL u crnogorsko društvo, kroz rješavanje njihovog pravnog statusa, obezbjeđenje pristupa socio-ekonomskim pravima u punom obimu, a posebno uspješno rješavanje stambenih pitanja ovih lica, destimulativno je uticalo na zainteresovanost ovih lica na povratak,
- nedostatak političke volje za dodjeljivanjem zemljišta i stambenih objekata, ograničeni finansijski resursi, kao i bezbjednosne okolnosti na Kosovu, takođe su nepovoljno uticale kako na zainteresovanost tako i na samu realizaciju povratka onih lica koja su izrazila želju i namjeru da se vrate.

V OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA

Aktivnosti Strategije su finansirane iz državnog budžeta, donatorskih sredstava i projekata.

Sa aspekta utrošenih finansijskih sredstava na implementaciji Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Kamp Konik 2017-2019. godine, ukazujemo da je predmetna Strategija rađena u skladu sa ranijom metodologijom za izradu strateških dokumenata, kada nije postojala obaveza unošenja finansijskih pokazatelja u vezi sa realizacijom mjera i aktivnosti, te iz tog razloga nije moguće dati potpun finansijski pregled planiranih/utrošenih sredstava.

Aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova finansirane su iz redovnih Budžetskih sredstava, dok je dolazak timova Kosova finansirao UNHCR i OEBS.

VI PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA

Shodno izloženom mišljenju smo da nema osnova za novi strateški dokument koji se odnosi na raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljena lica sa Kosova iz razloga što Zakon o strancima iz 2015. godine, ukida status raseljenog lica iz bivših jugoslovenskih država i interno raseljenog lica sa Kosova.

Imajući u vidu da jedan broj mjera i to: rješavanje pravnog statusa, stambeno zbrinjavanje i povratak na Kosovo, nije u potpunosti realizovan, te da postoji potreba da se sa realizacijom istih nastavi u narednom periodu, predlažemo da se aktivnosti nastave kroz druga strateška dokumenta koja se odnose na oblast migracija, kao i da realizaciju aktivnosti koje se odnose na pristup pravima iz oblasti obrazovanja, socijalne i dječije zaštite, zdravstvene zaštite, zdravstvenog osiguranja i stanovanja, nastave resorna ministarstva i drugi nadležni organi kroz redovne aktivnosti, a sve u cilju efikasnije integracije ovih lica odnosno održivog povratka na Kosovo, i to:

1. Konačno rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica koja su podnijela zahtjev za odobravanje privremenog boravka do tri godine, zaključno sa 31.12.2014. godine, čiji su zahtjevi i dalje u postupku rješavanja kod Ministarstva unutrašnjih poslova, nastaviti u okviru strateškog dokumenta i akcionog plana za integrisano upravljanje migracijama. Odgovorni organ Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa drugim državnim organima shodno njihovim nadležnostima i UNHCR-om.

2. Pristup pravima iz oblasti obrazovanja, socijalne i dječije zaštite, zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja dalje obezbijediti kroz redovne aktivnosti resornih ministarstva (Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Zavod za zapošljavanje Crne Gore)

3. Rješavanje stambenih potreba za raseljena i interno raseljena lica nastaviti u skladu sa propisima, strateškim i programskim dokumentima iz oblasti stanovanja kao i strateškim dokumentom i akcionim planom za integrisano upravljanje migracijama. Odgovorni organ Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa drugim organima shodno njihovim nadležnostima.

4. Pružanje pomoći za dobrovoljni održivi povratak, sa posebnim naglaskom na Kosovo, jačanje modela bezbjednosti i unapređenje poštovanja zakonodavnih okvira, nastaviti u okviru strateškog dokumenta i akcionog plana za integrisano upravljanje migracijama. Odgovorni organ Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa drugim državnim organima shodno njihovim nadležnostima i UNHCR-om.